

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Ärikorralduse instituut

Maarja Kampus

**MATERIAALSE PÕHIVARA VÄÄRTUSE HINDAMINE EESTI
FINANTSARUANDLUSE STANDARDIT RAKENDAVATES
ETTEVÕTETES**

Bakalaureusetöö

Õppekava ärimatus, peeriala majandusarvestus

Juhendaja: Monika Nikitina-Kalamäe, MA

Tallinn 2019

Deklareerin, et olen koostanud töö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele töö koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks. Töö pikkuseks on 8604 sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Maarja Kampus

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 164197TABB

Üliõpilase e-posti aadress: maarja.kampus@gmail.com

Juhendaja: Monika Nikitina-Kalamäe, MA:

Töö vastab kehtivatele nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE.....	5
SISSEJUHATUS	6
1. EESTI FINANTSARUANDLUSE STANDARDI JA PÕHIVARA TUTVUSTUS.....	8
1.1. Eesti finantsaruandluse standardi tutvustus	8
1.2. Materiaalse põhivara olemus ja liigid.....	11
2. MATERIAALSE PÕHIVARA KAJASTAMISE ÜLDPÕHIMÕTTED	14
2.1. Materiaalse põhivara esmane kajastamine	14
2.2. Materiaalse põhivara edasine kajastamine	16
2.2.1 Vara väärtuse langus.....	21
2.2.2 Majandusaasta aruande lisades avalikustatav informatsioon	23
3. MATERIAALSE PÕHIVARA VÄÄRTUSE HINDAMISE VASTAVUS EESTI FINANTSARUANDLUSE STANDARDILE	26
3.1 Uuringu meetodika ja valimi tutvustus	26
3.2 Ettevõtete majandusaasta aruannete võrdlusanalüüs	28
3.3 Raamatupidajate seas läbiviidud küsitluse tulemused.....	31
3.4 Uuringu järeldused	34
KOKKUVÕTE	37
SUMMARY.....	40
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU	43
LISAD	46
Lisa 1. Avalikustamise nõuete võrdlus IFRS for SMEs ja RTJ 15 vahel.....	46
Lisa 2. Majandusaasta aruannete analüüsi valimisse sattunud ettevõtete nimekiri	47
Lisa 3. Küsimustik.....	48
Lisa 4. Küsimustikule vastanute taustinfo.....	51
Lisa 5. Majandusaasta aruannete analüüsi valimisse sattunud ettevõtete majandusaasta aruannetes avalikustatud informatsioon	52
Lisa 6. Küsitluse tulemused: materiaalsete põhivarade esinemine bilansis ning valitud amortisatsioonimeetod.....	54
Lisa 7. Küsitluse tulemused: hinnang vara väärtuse testi olulisusele.....	55
Lisa 8. Küsitluse tulemused: vara väärtuse testi läbiviimise sagedus	56
Lisa 9. Küsitluse tulemused: esinenud tunnused võimalikust vara väärtuse langusest.....	57

Lisa 10. Küsitluse tulemused: varaklassid, mille osas viidi läbi väärtuse test ning vara väärtuse testi tulemus.....	58
Lisa 11. Küsitluse tulemused: allahindluse korrigeerimine.....	59
Lisa 12. Küsitluse tulemused: kaetav väärtus.....	60

LÜHIKOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada materiaalse põhivara väärtuse hindamise ja selle avalikustamise vastavus Raamatupidamise Toimkonna juhendite 5 ja 15 nõuetele Eesti ettevõtetes.

Töös on püstitatud kaks uurimisküsimust:

- 1) Milliseid Raamatupidamise Toimkonna juhendi 5 vara väärtusega seonduvaid nõudeid ja soovitusi ettevõtted täidavad?
- 2) Millist Raamatupidamise Toimkonna juhendis 15 nõutud teavet ettevõtted avalikustavad materiaalsete põhivarade kohta ning milline info jäetakse avalikustamata?

Lisaks uurimisküsimustele on püstitatud ka kaks hüpoteesi:

- 1) Paljud ettevõtted ei pea vara väärtuse hindamisele tähelepanu pööramist vajalikuks.
- 2) Paljud ettevõtted ei vii läbi vara väärtuse testi vähemalt kord aastas.

Esimest uurimisküsimust uuritakse raamatupidajate seas läbi viidud küsitlusega, mille eesmärk on välja selgitada põhivara väärtuse hindamise vajadus ja põhjused Eesti ettevõtetes. Selgus, et enamik ettevõtteid ei vii läbi vara väärtuse testi ning need, kes viivad, teevad seda pigem vastavalt vajadusele kui kord aastas. Üldiselt on testi läbi viimise põhjused kergesti märgatavad indikatsioonid, mis viitavad võimalikule vara väärtuse langusele. Kinnitust leidsid mõlemad hüpoteesid.

Teisele uurimisküsimusele vastuse saamiseks analüüsiti majandusaasta aruandeid. Selgus, et ettevõtted avalikustavad nõutud informatsioonist nii palju, kui neil majandusaastal toimunud sündmuste tulemusena avalikustada on, aga RTJ-is 15 nõutava vara väärtuse testi lisainformatsiooni ei avalikustata.

Võtmesõnad: materiaalne põhivara, majandusaasta aruanded, vara väärtuse langus

SISSEJUHATUS

Olenevalt ettevõtte tegevusalast moodustavad paljudel neist suurema osa varadest materiaalsed põhivarad. Tootmisettevõtte põhiline tulu teenimine toimub ainelistel põhivarade abil, seda läbi toodete tootmise. Materiaalse põhivara nõuetele mittevastav arvestus võib oluliselt mõjutada ettevõtte finantsseisu bilansis, mis eksitab finantsaruande tarbijat. Autori arvates on tõenäoline, et paljud ettevõtted jätaavad Raamatupidamise Toimkonna juhendis 5 (RTJ 5) sätestatud nõuetele tähelepanu pööramata ning soovib välja uurida, kas see arvamus on tõene.

Autorile teadaolevalt ei ole varem Eestis uuritud, kas ettevõtted peavad oluliseks vara väärtuse testimist ja kuivõrd tihti hinnatakse varade väärtust. Samuti on soov ettevõtete majandusaasta aruannete põhjal välja selgitada, millist infot materiaalsete põhivarade lisas avalikustatakse.

Töö eesmärk on välja selgitada materiaalse põhivara väärtuse hindamise ja selle avalikustamise vastavus Raamatupidamise Toimkonna juhendite 5 ja 15 nõuetele Eesti ettevõtetes.

Töö autor on püstitanud kaks uurimisküsimust:

- 1) Milliseid Raamatupidamise Toimkonna juhendi 5 vara väärtusega seonduvaid nõudeid ja soovitusi ettevõtted täidavad?
- 2) Millist Raamatupidamise Toimkonna juhendis 15 nõutud teavet ettevõtted avalikustavad materiaalsete põhivarade kohta ning milline info jäetakse avalikustamata?

Lisaks uurimisküsimustele on püstitatud ka kaks hüpoteesi:

- 1) Paljud ettevõtted ei pea vara väärtuse hindamisele tähelepanu pööramist vajalikuks.
- 2) Paljud ettevõtted ei vii läbi vara väärtuse testi vähemalt kord aastas.

Uuringus kasutatakse nii kvalitatiivset kui ka kvantitatiivset uurimismeetodit. Kvalitatiivne meetod seisneb keskmiste ja suurettevõtete majandusaasta aruannete materiaalse põhivara lisa ning arvestuspõhimõtete analüüsis. Autor uurib, millist informatsiooni ettevõtted lisas avalikustavad ning teostab selle info põhjal võrdlusanalüüsi. Kvantitatiivne meetod on küsitlus,

mis viiakse läbi raamatupidajate seas. Küsitluse abil selgitatakse välja, kuid võrd ettevõtte järgivad Eesti finantsaruandluse standardi RTJ 5 nõudeid ja soovitusi vara väärtuse hindamisel.

Töö koosneb kolmest peatükist. Esimeses peatükis antakse ülevaade Eesti finantsaruandluse standardist, millele see põhineb ja kes seda koostab. Samuti antakse ülevaade materiaalse põhivara olemusest ning liikidest erinevate allikate põhjal.

Teine peatükk keskendub materiaalse põhivara kajastamisele. Autor annab ülevaate materiaalse põhivara arvele võtmisest kui ka edasisest kajastamisest. Selles peatükis on ka kaks alapeatükki, millest üks annab ülevaate vara väärtuse testi nõuetest ning teine alapeatükk lisades avalikustatava informatsiooni nõuetest. Kolmas peatükk jaguneb neljaks alapeatükiks ning selles peatükis antakse ülevaade uuringu meetodikast ja tulemustest.

Bakalaureusetöö allikatena on kasutatud rahvusvahelisi standardeid IAS 1 „*Presentation of Financial Statements*“, IAS 16 „*Property, Plant and Equipment*“, IAS 36 „*Impairment of Assets*“, IFRS for SMEs, Eesti finantsaruandluse standardi juhendeid RTJ 5 „Materiaalsed ja immateriaalsed põhivarad“ ja RTJ 15 „Lisades avalikustatav informatsioon“ ning ettevõtete majandusaasta aruandeid. Lisaks on kasutatud teemakohaseid artikleid.

1. EESTI FINANTSARUANDLUSE STANDARDI JA PÕHIVARA TUTVUSTUS

Käesolevas peatükis antakse ülevaade Eesti finantsaruandluse standardist ning põhivara olemusest ja liikidest.

1.1. Eesti finantsaruandluse standardi tutvustus

Järgnevalt on tutvustatud Eesti Finantsaruandluse standardit, selle koostajaid ja allikaid.

Raamatupidamise arvestust reguleerib Eestis Raamatupidamise seadus, mis sätestab raamatupidamise äriühingutes ja ka eelarvelistes asutustes. Edasi reguleerib finantsarvestusalast tööd Raamatupidamise Toimkond, mille moodustab Eesti Vabariigi valitsus. Raamatupidamise Toimkonnas on esimees ning kuus liiget, kes kõik on raamatupidamise ala praktikud või teadlased. Liikmetel on erinevad taustad ja kogemused, mis tagab selle, et erinevad vaated ja peamised huvirühmad on esindatud ja neid võetakse arvesse (Changes... 2016). Nende ülesanneteks on suunata finantsarvestusalast tegevust Eestis, välja töötada Eesti finantsaruandluse standardi põhinõudeid täpsustavate toimkonna juhendite eelnõud ning anda välja antud juhenditele tõlgendusi ning täpsustavaid selgitusi. (Alver & Alver 2017, 56)

Väljaantud juhendite eelnõud peavad olema Rahandusministeeriumi kodulehel kättesaadavad ning avatud ka kasutajate mõtteavaldusteks vähemalt kuus nädalat, kõik saadud kommentaarid vaadatakse üle ning kaalutakse vajadusel parendusettepanekuid. Juhul kui viiakse sisse olulised muudatused, tuleb eelnõu taas teha avalikuks vähemalt neljaks nädalaks ning võetakse taas kuulda kasutajate arvamusi. Juhendid peavad kindlasti sisaldama viiteid rahvusvahelistele standarditele ja aruandluspõhimõtetele, mis on ka juhendite algallikateks. (*Ibid.*)

Esimesed Raamatupidamise Toimkonna juhendid (RTJ) põhinesid rahvusvahelistel finantsaruandluse standarditel (*International Financial Reporting Standards*, IFRS) ning alates

2013. aastast põhinevad need rahvusvahelisel standardil väikestele ja keskmistele majandusüksustele (*International Financial Reporting Standard for Small and Medium-Sized Entities*, IFRS for SMEs). IFRS for SMEs anti välja aastal 2009 ning see oli peamiselt mõeldud firmadele, mis ei ole börsil noteeritud. Raamatupidamise Toimkond otsustas, et see standard oleks sobivam alus Toimkonna juhenditele kui IFRS, sest suurem osa Eesti ettevõteteid on väikesed ja keskmised. Kõik ettevõtted Eestis võivad valida, kas nad soovivad oma aruandeid koostada IFRSi või Eesti finantsaruandluse standardi järgi, välja arvatud pangad ja börsil noteeritud ettevõtted, kes peavad lähtuma IFRSist. Eesti oli üks esimestest riikidest, kes sellist valikut ettevõtetele võimaldas. (Changes... 2016)

Rahvusvahelisi finantsaruandluse standardeid koostab ja annab välja Rahvusvaheline Arvestusstandardite Nõukogu (*International Accounting Standards Board*, IASB). Viimane on tänaseks välja andnud 17 standardit. Enne kui IASB hakkas standardeid välja andma, tegi seda Rahvusvaheline Arvestusstandardite Komitee (*International Accounting Standards Committee*, IASC), kes andis välja rahvusvahelisi raamatupidamisstandardeid IAS (*International Accounting Standards*). Komitee andis välja 41 IASi, millest paljud on IASB poolt parendatud või asendatud. (Kieso, Weygandt, & Warfield 2018, 10-11)

Vajadus väikeste ja keskmiste ettevõtete jaoks eraldi standardi loomiseks tekitas maailmas palju kõneainet. Kui 2004. aastal IASB tegi ettepaneku IFRS for SMEs koostamiseks, avati debatt akadeemikute ja praktikute vahel, peale mida üritati poolt- ja vastuargumente välja tuua, kas IFRS for SMEs täidaks kasutajate vajadusi (Tiron Tudor & Muțiu 2008). Samuti tekkis probleem Euroopa Liidu tasandil, kus suureks takistuseks oli 28 erineva raamatupidamissüsteemi olemasolu, mis tuleb kõik ühtlustada. Euroopa kasvustrateegia rõhutas palju ettevõtete ärikeskkonna parandamist, millest üheks osaks on efektiivsed regulatsioonid. Euroopa Komisjon on teadlik sellest, et väiksematel firmadel kaasnevad regulatsioonide järgmisega suuremad kulutused ning sooviti jõuda sellise lahenduseni, kus mikroettevõtted saaksid keskenduda oma ärieesmärkidele ilma ebavajalike regulatsioonideta. (Minimizing... 2011). Jõuti selleni, et kaaluti IFRS for SMEs rakendamist Euroopa Liidu tasemel ning küsiti liikmesriikide arvamust standardi kohta. Need, kes standardi vastu olid, vaidlesid, et standard on keskmiste ja väikeettevõtete jaoks siiski liiga kompleksne ning vastupidiselt suurendab administratiivset koormust ning sellega seonduvaid kulutusi (European Commission 2010 viidatud Alver, Alver & Talpas 2014).

Kui IFRS for SMEs aastal 2009 avaldati, soovis Eesti standardi mingil kujul kasutusele võtta. Algselt oli plaanis see kasutusele võtta kolmanda alternatiivina RTJ ja IFRS kõrvale (Nömper 2010). Kaugem eesmärk oli RTJ koostamine täielikult lõpetada ja jätta kasutusele IFRS ja IFRS for SMEs (Luiga & Luigelaht-Teder 2011: 16 viidatud Alver, Alver & Talpas 2014, 246). Arvati, et eeskirjade ühtlustamine aitaks vähendada Eesti ettevõtete halduskoormust. Välisinvestorite või välisomanikega ettevõtted pidid juba kaht erinevat finantsaruannet koostama – üks RTJ järgi ja teine selle põhjal, mille järgi emaettevõtte/grupp aruandeid koostas. (European Commission 2010 viidatud Alver, Alver & Talpas 2014, 246)

Siiski Eesti kohalike juhendite asendamine IFRS for SMEs standardiga tekitas probleeme, sest teatud alad olid IFRS for SMEs vähem detailsed kui kohalikus standardis. Euroopa Komisjon lükkas IFRS for SMEs kasutuselevõtu Euroopa Liidu tasemel tagasi, sest leidis, et see ei vähendaks ettevõtete halduskoormust. (Alver, Alver & Talpas 2014)

Vaatamata sellele jätkas Eesti IFRS for SMEs kasutuselevõttuga, mis tähendas RTJ muutmist selliseks, et see vastaks IFRS for SMEs nõuetele, sest ametlikult poleks Euroopa Liit lubanud Eestil seda kolmanda alternatiivina kasutusele võtta. Seetõttu koostati uus versioon Raamatupidamise Toimkonna juhenditest, mis kinnitati 31. detsembril 2011 ja jõustus 1. jaanuaril 2013, kusjuures varasem kasutuselevõtt alates 1. jaanuarist 2012 oli ka lubatud. Märkimisväärne on, et Eesti ei võtnud IFRS for SMEs saajaprotsendiliselt kasutusele, vaid võttis arvesse ka huvitatud osapoolte arvamusi, seega siiski esineb erinevusi rahvusvahelise ja kohaliku finantsaruandluse standardi vahel. (Alver, Alver & Talpas 2014)

IFRS ja IFRS for SMEs on kõige põhilistemade raamatupidamise põhimõtete ja definitsioonide poolest olulises osas sarnased. Peamised erinevused seisnevad selles, et arvestuspõhimõtted ja nende sõnastus on IFRS for SMEs lihtsustatud kujul ja see ei nõua teatud informatsiooni avalikustamist (näiteks segmendiaruandlus, kasum aktsia kohta, vahearuandlus). (Similarities... 2009) IFRS Foundationi avaldatud andmete kohaselt on enam kui 70 riiki üle maailma rakendamas IFRS for SMEs-d või on kaalumas selle kasutuselevõttu, küll aga on peaaegu kõik need riigid teinud selle kasutuselevõtu valikuliseks. Joachim Gasseni sooritatud uuringus analüüsiti 24 jurisdiktsiooni ning viidi läbi intervjuud iga riigi raamatupidamise eksperdiga. Valimisse sattunud riikidest 6 lubavad IFRS for SMEs kasutuselevõttu; 4 riiki, kaasaarvatud Eesti, on selle põhjal loonud riiklikud juhendid ning 2 riigis on IFRS for SMEs kasutamine vähemalt põhimõtteliselt võimalik. (IASB 2009 viidatud Gassen 2017)

Standardeid üle vaadates jäid autorile silma nende väga erinevad pikkused..IFRS for SMEs lihtsustatud kuju selgub juba sellest, et standard on mahutatud umbes 250 leheküljele. Autori hinnangul oli Eesti üleminek IFRS for SMEs-le loogiline valik, sest Eestis on enamik ettevõtteid väiksemad ning nende arvestuspõhimõtted ja aruandlus ei pea olema keerulised. Keeruline aruandlus võib tihtipeale alustavaid ettevõtteid ära ehmatada ning selle osa lihtsustamine laseb neil rohkem energiat panustada ettevõtte põhitegevusele. Samas ei piirata kellelgi võimalusi IFRSi kasutada, kes soovivad või peavad seda tegema.

1.2. Materiaalse põhivara olemus ja liigid

Järgnevalt on antud ülevaade Eesti finantsaruandluse standardi, rahvusvaheliste standardite ja autorite kasutatud põhivara definitsioonidest, olemusest ning liikidest.

Materiaalne põhivara vastab üldiselt kolmele kriteeriumile. Tegemist on esemetega ehk neil on füüsiline vorm ning neid kasutatakse ettevõtte tegevuses pikema perioodi jooksul, mis tähendab seda, et neid kasutatakse kauem kui üks aruandeperiood, kusjuures peab terve kasutusea jooksul säilima vara füüsiline vorm. Oluline on ka nende esemete kasutamise eesmärk, materiaalseks põhivaraks saab lugeda esemeid, mida kasutatakse ettevõtte kaupade tarnimiseks, uute toodete tootmiseks, teenuste pakkumiseks ning osutamiseks, halduseesmärkidel ja rendiks ning üüriks antavad esemed. Lähtuvalt olulisuse printsiibist on oluline materiaalsete varade maksumus, iga raamatupidamiskohustuslane määrab raamatupidamises sise-eeskirjas selle alampiiri, üle mille peab vara soetusmaksumus olema, et vara klassifitseeruks materiaalseks põhivaraks. Kõik mis alla selle jääb, kajastatakse kuluna. (Zdobnõh 2008)

Jaan ja Lehte Alveri õpiku definitsiooni kohaselt on põhivara vara, mida kasutatakse ettevõtte tegevuses kogu aeg ning seda pikema ajavahemiku jooksul kui aasta. Materiaalset põhivara ei osteta edasimüügi eesmärgil, vaid seda kasutatakse toodete valmistamiseks ning teenuste osutamiseks ning sellesse rühma kuuluvad maa, ehitised, masinad ja seadmed ja muud taolised esemed. (Alver & Alver 2017, 243)

Kieso, Weigandti ja Warfieldi õpiku definitsiooni kohaselt on materiaalne põhivara vara, mida hoitakse selleks, et toota ja pakkuda tooteid ja teenuseid, seda hoitakse teistele rentimiseks või

administratiivsetel eesmärkidel ning neid kasutatakse eeldatavasti kauem kui ühe perioodi jooksul. Seega kuuluvad ainelise põhivara alla maa, ehitised (kontorid, laod, tehased) ning masinad ja seadmed (masinad, mööbel, töövahendid). Materiaalsel põhivaral on kolm põhilist tunnust. Esiteks, need ostetakse ettevõtte äritegevuses kasutamiseks, mitte edasimüügiks, vastasel juhul tuleb vara klassifitseerida varuna. Teiseks, need on oma iseloomult pikaajalised ning tavaliselt amortiseeruvad. Vara pakub kasutusvõimalust mitmeks aastaks ning ettevõtted jaotavad selle investeeringu maksumuse tulevastele perioodidele läbi amortisatsioonikulu. Kolmandaks peab põhivaral olema füüsiline kuju. (Kieso, Weygandt, & Warfield 2018, 10-3)

Rahvusvahelise standardi IAS 16 kohaselt on materiaalne põhivara vara, mida hoitakse kasutamiseks kaupade või teenuste tootmiseks või pakkumiseks, välja rentimiseks või halduslikel eesmärkidel ning seda kasutatakse eelduslikult kauem kui üks periood. (IAS 16 § 6) IFRS for SMEs toob välja, et materiaalsel põhivaral on füüsiline vorm ning need on varad, mida kasutatakse toodete tootmiseks või teenuste osutamiseks, teistele rentimiseks või administratiivsetel eesmärkidel ning neid kasutatakse kauem kui üks periood. (IFRS for SMEs § 2.18, 17.3)

Raamatupidamise toimkonna juhendi nr 5 (RTJ 5) kohaselt on materiaalne põhivara vara, mida kasutatakse toodete või teenuste tootmisel või osutamisel, rendile andmiseks või halduseesmärkideks ning seda kavatakse kasutada kauem kui aasta. Samuti käsitletakse materiaalse põhivarana varuosasid, mille planeeritav kasutusiga on pikem kui aasta või seda saab kasutada vaid ühe konkreetse põhivara jaoks. RTJ 5 p 7 toob välja, et materiaalseks põhivaraks on maa ja hooned või osa nendest ning nendega seotud õigused, mida ettevõtte kasutab enda tegevuses, näiteks administratiivhoonena, teenuste osutamisel ja toodete tootmisel. Materiaalse põhivara hulka ei loeta maad ja hooneid, mida hoitakse teistel eesmärkidel, milleks on näiteks renditulu teenimine ning turuväärtuse tõstmine. Kui vara väärtus on väike, siis ei kapitaliseerita seda bilansis põhivarana, isegi siis, kui selle kasutusiga on üle ühe aasta. Iga ettevõtte määrab oma raamatupidamise sise-eeskirjas soetusmaksumuse alampiiri, millest tuleb kapitaliseerimisel lähtuda. Kui vara maksumus ületab raamatupidamise sise-eeskirjas toodud alampiiri, kajastatakse see põhivarana, aga kui soetusmaksumus jääb alla alampiiri, siis tuleb vara kajastada kuluna selle kasutuselevõtmise ajal. (RTJ 5 p 6, p 9 - 10)

Venemaal läbi viidud uuringust, mille eesmärk oli välja selgitada IAS 16 rakendamise praktilised probleemid, selgus, et põhivara arvele võtmise puhul on probleemseks alaks piiri määratlemine,

mis tuleks klassifitseerida materiaalseks põhivaraks. (Kulikova, Druzhilovskaya & Druzhilovskaya 2018)

Kõikide standardite definitsioonid on olulises osas samasugused, mis on arusaadav, sest nii IFRS for SMEs kui ka RTJ 5 põhinevad suures määras IFRSil. Kõige arusaadavam kirjeldus autori kasutatud allikates oli Zdobnõh'i avaldatud artiklis, selle kirjelduse lugemisel ei ole vaja omada eelnevat teadmist materiaalsest põhivarast ning autori hinnangul saaks selle põhjal materiaalse põhivara olemusest aimu iga artiklit lugev inimene.

2. MATERIAALSE PÕHIVARA KAJASTAMISE ÜLDPÕHIMÕTTED

Käesolevas peatükis antakse ülevaade materiaalse põhivara kajastamise üldpõhimõtetest esmase kajastamise kui ka edasise kajastamise puhul vastavalt IFRS, IFRS for SMEs ja Eesti finantsaruandluse standardile.

2.1. Materiaalse põhivara esmane kajastamine

IAS 16 järgi võib materiaalse põhivara maksumust kajastada varana ainult juhul, kui on tõenäoline, et sellega seotud tuleviku majanduslikud kasud tulevad ettevõttele ning vara maksumust saab usaldusväärset mõõta. Varuosad, paigaldamata seadmed ja hooldusseadmed võetakse arvele vastavalt IFRS'ile kui need vastavad põhivara definitsioonile, juhul kui ei vasta, kajastatakse sellised esemed varudena. (IAS 16 § 7 - 8)

Vara soetusmaksumus koosneb vara ostuhinnast, seehulgas imporditollimaksud ja tagastamatud maksud, peale rabattide ja allahindluste mahaarvamist. Soetusmaksumuses kajastatakse ka kõik otsesed kulutused vara vajalikku asukohta ja seisukorda viimiseks, et seda vara saaks kasutada sellisel viisil, nagu juhtkond on ette näinud. Lisaks arvatakse materiaalse põhivara soetusmaksumusse eseme demonteerimis- ja eemaldamiskulutused ning vara asukoha taastamise kulutuste esialgne hinnang (IAS 16 § 16). Otsesed kulutused on näiteks töötajate töötasud, mis on tekkinud otseselt vara ehitamise või omandamisega: asukoha ettevalmistamise kulutused; kohaletoimetamise kulutused; paigaldus- ja kokkupanemiskulutused; kulutused, mis tehakse selleks, et testida, kas vara töötab ning ekspertide töötasud. Kulud, mida ei tohi kapitaliseerida on näiteks uue rajatise avamise kulud; uue toote avalikustamise ja reklaamimise kulud; kulud, mis kaasnevad uues asukohas või uue kliendiga äritegevuse alustamisega ning haldus- ja muud kulud. (IAS 16 § 17 - 18) Kulutuste kapitaliseerimine lõpetatakse sel hetkel, kui materiaalne põhivara on sellises asukohas ja seisukorras, et seda saaks kasutada selliselt, nagu on ette näinud juhtkond (IAS 16 § 20). On identifitseeritud neli faasi, kus võivad varadega seotud kulutused tekkida: esialgne etapp, omandamiseelne etapp, omandamise või ehitusetapp ning kasutuselevõtu etapp. Esialgses

etapis võivad näiteks tekkida kulutused erinevatest uuringutest, mis on seotud vara ostuvõimalustega või vajalikud juhtkonna heakskiidu saamisega. Omandamiseelses etapis võivad tekkida kulutused töötajatele, kes on pühendanud aega selles etapis seoses konkreetse materiaalse põhivaraga või kulutused, mis on tehtud, et saada võimalus materiaalse põhivara ostmiseks. Ehitusetapis tekivad kulutused, mis on otseselt seotud materiaalse põhivara ostu, ehituse ja installatsiooniga ning ehitamise järelvalvega. (Property... 2017)

Teatud juhtudel võib materiaalne põhivara vajada regulaarselt mingite osade väljavahetamist, näiteks nagu lennukiistmed peale pikaajast kasutust. Sellisel juhul võib ettevõtte vastava osa vahetamise kulutuse selle tekkimise hetkel lisada materiaalse põhivara bilansilisele maksumusele, kui vahetatud osa toob tõenäoliselt ettevõttele tulevikus kasu. (IAS 16 § 13)

Kui materiaalselt põhivara vahetatakse mittemonetaarse vara vastu või ostetakse see raha ja mittemonetaarse vara kombinatsiooni eest, siis tuleb vara arvele võtta tema turuväärtuses, välja arvatud juhul, kui tehingul puudub majanduslik sisu või nii välja vahetatava kui ka vastu saadava vara väärtust on raske usaldusväärselt mõõta. Sellisel juhul tuleb vara arvele võtta selle vara bilansilises väärtuses, mis välja vahetatakse. (IAS 16 § 24)

Eelpoolmainitud arvestuspõhimõtted on juhendites valdavalt samad. Erinevus esineb kulutustes, mida ei tohi soetusmaksumusse kapitaliseerida (vt tabel 1).

Tabel 1. Kulutused, mida ei tohi materiaalse põhivara soetusmaksumusse kapitaliseerida

IAS 16	IFRS for SMEs	RTJ 5
19. Näited kulutustest, mida ei tohi kapitaliseerida, on: a) uue rajatise avamisega seotud kulutused; b) uue toote või teenuse avalikustamisega seotud kulutused (kaasa arvatud reklaamikulutused) c) kulutused, mis kaasnevad äritegevusega uues asukohas või uute klientidega (kaasa arvatud töötajate koolituskulud); d) administratiivsed ning muud halduskulud.	17.11 Järgnevaid kulutusi ei kapitaliseerita materiaalse põhivara soetusmaksumusse vaid kajastatakse kuluna esinemise hetkel: a) uue rajatise avamisega seotud kulutused; b) uue toote või teenuse avalikustamisega seotud kulutused (kaasa arvatud reklaamikulutused); c) kulutused, mis kaasnevad äritegevusega uues asukohas või uute klientidega (kaasa arvatud töötajate koolituskulud); d) administratiivsed ning muud halduskulud; e) laenukasutuse kulutused.	14. "Materiaalsete põhivarade soetusmaksumusse ei kapitaliseerita järgmisi kulutusi: (a) uue ehitise avamiskulutused; (b) uue toote või teenuse tutvustamise kulutused (sh reklaamikulud); (c) kulutused äritegevuse arendamiseks uues asukohas või uuele kliendisegmendile (sh töötajate koolituskulud); (d) haldus- ja muud üldkulud; (e) laenukasutuse kulutused (v.a juhul kui ettevõtte kasutab käesoleva juhendi punktis 15 lubatud alternatiivset arvestuspõhimõtet). "

Allikas: Autori koostatud IAS 16 § 19, IFRS for SMEs 17.11 ja RTJ 5 p 14 alusel

Laenukasutuse kulutusi lubavad kapitaliseerida IAS 16 ning RTJ 5 lubab seda teha teatud tingimustel. Laenukasutuse kulutused kapitaliseeritakse RTJ 5 järgi siis, kui on tekkinud vara

valmistamisega seotud laenukasutuse kulutused ning kapitaliseerimine lõpetatakse siis, kui materiaalne põhivara on saanud valmis või valmistamine on seiskunud (RTJ 5 p 16).

Esmane kajastamine on kõikide eelpoolmainitud standardite puhul olulises osas sama. Erinevus Eesti finantsaruandluse standardi ja selle alusdokumendi, IFRS for SMEs vahel on see, et meie kohalik standard lubab kapitaliseerida laenukasutuse kulutusi. Kuna RTJ 5 põhineb IFRS for SMEs'1, siis aastal 2013, kui see kasutusele võeti, keelati ka kohalikus juhendis laenukasutuse kulutuste kapitaliseerimine, mis eelnevas, IFRS'il põhinevas juhendis lubatud oli. Küll aga viidi aastal 2016 sisse muudatus, mis lubas laenukasutuse kulutusi taas kapitaliseerida.

2.2. Materiaalse põhivara edasine kajastamine

IAS 16 kohaselt on võimalik peale vara arvelevõtmist mõõta vara väärtust kahel viisil, soetusmaksumuse meetodil ning ümberhindluse meetodil. Soetusmaksumuse meetodi puhul tuleb materiaalsel põhivara edasiselt kajastada tema soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud kulum ning kogunenud väärtuse langusest tulenevad allahindlused (IAS 16 § 29 - 30). Ümberhindluse meetodi puhul kajastatakse edasiselt põhivara ümberhinnatud väärtuses, milleks on tema õiglane väärtus, juhul kui seda on võimalik usaldusväärsetl mõõta ning sellest on maha arvatud akumulieeritud kulum ja kogunenud väärtuse langusest tulenevad allahindlused. Ümberhindlused tuleb teha korrapäraselt, tagamaks, et bilansiline jääkmaksumus ei erineks olulises osas vara õiglasest väärtusest aruandlusperioodi lõpus. (IAS 16 § 31) Kui materiaalse põhivara üks ese hinnatakse ümber, tuleb kogu klass ümber hinnata, kuhu põhivara kuulub (IAS 16 § 36). Kui ümberhindluse tulemusena tuleb vara bilansiline jääkmaksumus üles hinnata, tuleb teha seda läbi muu koondkasumi ning kajastada omakapitali ümberhindluse reservi suurenemisena. Kui vara bilansiline jääkmaksumus tuleks alla hinnata, siis vähenemine tuleb kajastada kasumiaruandes. (IAS 16 § 39 - 40) IFRS for SMEs 2015. aasta redaktsiooni edasise kajastamise arvestuspõhimõtted ühtivad IFRSi põhimõtetega. Kuni 2015. aastani lubas IFRS for SMEs kasutada vaid soetusmaksumuse meetodit ning sama põhimõte on ka RTJ-is 5.

Tabelis 2 on toodud võrdlus 2009. ning 2015. aasta IFRS for SMEs redaktsiooni vahel ning kõrvutatud RTJ 5 punktiga 21. On näha, et RTJ 5 arvestuspõhimõte põhineb 2009. aasta IFRS for SMEs'1, mis ei andnud kasutajale valikut edasise kajastamise meetodite vahel.

Tabel 2. IFRS for SMEs 2009 võrdlus IFRS for SMEs 2015 seoses edasise kajastamisega

IFRS for SMEs 2009	IFRS for SMEs 2015	RTJ 5
17.15 Ettevõtte peab edasiselt kajastama kõiki materiaalseid põhivarasid soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud kulum ning muud akumulieerunud väärtuse langusest tulenevad allahindused...	17.15 Ettevõtte peab valima, kas ta kajastab materiaalsel põhivara edaspidi soetusmaksumuse meetodil nagu on toodud paragrahvis 17.15A või ümberhindluse meetodil nagu on toodud paragrahvis 17.15B ning peab seda rakendama kogu materiaalse põhivara klassile. Ettevõtte peab rakendama soetusmaksumuse meetodit kinnisvarainvesteeringutele, mille õiglast väärtust ei ole võimalik usaldusväärset hinnata. Ettevõtte kajastab materiaalse põhivara igapäevased kulutused kasumiaruandes perioodil, mil kulutused on tekkinud.	21. "Materiaalseid põhivarasid kajastatakse bilansis nende soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused..."

Allikas: Autori koostatud IFRS for SMEs 2009 § 17.15, IFRS for SMEs § 17.15 ja RTJ 5 p 21 alusel

Tabelis 3 toodud võrdlusest on näha, et IAS 16 ja IFRS for SMEs annavad kasutajale võimaluse valida kahe meetodi vahel ning RTJ 5 lubab kasutada vaid soetusmaksumuse meetodit. Sellest võib järeldada, et RTJ 5 p 21 ei põhine IFRS'il ega IFRS for SMEs'il.

Tabel 3. Materiaalse põhivara edasine kajastamine

IAS 16	IFRS for SMEs	RTJ 5
29. Ettevõtte peab valima, kas ta kajastab materiaalsel põhivara edaspidi soetusmaksumuse meetodil nagu on toodud paragrahvis 30 või ümberhindluse meetodil nagu on toodud paragrahvis 31 ning peab seda rakendama kogu materiaalse põhivara klassile.	17.15 Ettevõtte peab valima, kas ta kajastab materiaalsel põhivara edaspidi soetusmaksumuse meetodil nagu on toodud paragrahvis 17.15A või ümberhindluse meetodil nagu on toodud paragrahvis 17.15B ning peab seda rakendama kogu materiaalse põhivara klassile. Ettevõtte peab rakendama soetusmaksumuse meetodit kinnisvarainvesteeringutele, mille õiglast väärtust ei ole võimalik usaldusväärset hinnata. Ettevõtte kajastab materiaalse põhivara igapäevased kulutused kasumiaruandes perioodil, mil kulutused on tekkinud.	21. "Materiaalseid põhivarasid kajastatakse bilansis nende soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused"

Allikas: Autori koostatud IAS 16 § 29, IFRS for SMEs § 17.15 ja RTJ 5 p 21 alusel

Türgis on 100 Istanbuli börsiettevõtte seas uuritud, kui paljud ettevõtted kasutavad ümberhindluse meetodit ja kui paljud kasutavad soetusmaksumuse meetodit ning tulemuseks saadi, et vaid 18% ettevõtetest kasutab ümberhindluse meetodit. Kaks neist ei maini, kuidas nad määravad ümberhinnatavatele varadele õiglase väärtuse ning vaid kaks ettevõtet avaldasid ümberhindamise sageduse, üks neist viib ümberhindlust läbi kord aastas ja teine iga kolme aasta tagant. (Perek & Esen 2016) Sama on uuritud ka Skandinaavia ja Balti riikide seas ning leiti, et 24,32% OMX Baltic ettevõtetest kasutavad materiaalse põhivara edasisel kajastamisel ümberhindluse meetodit ning

Skandinaavias OMX Nordic ettevõtetest vaid 2,5%. Uuringu autori arvates on ümberhindluse meetod asjakohasem ning annab kõige uuema infoga ülevaate, aga sellega kaasnevad suuremad kulud, sest tihtipeale kaasatakse eksperte, et tulemusteni jõuda. (Diehl 2010)

Venemaal läbiviidud uuringust selgus aga, et Venemaa firmadest suurem osa kasutavad soetusmaksumuse meetodit. Ainult 5% uuringus osalenud ettevõtetest kasutab ümberhindluse meetodit ning nende ettevõtete näitel selgus, et välditakse hilisema hindamise läbiviimist kontorihoonetele, maatükkidele ning pooleliolevatele ehitustöödele. Lisaks võib nende uuringu tulemuste põhjal väita, et soetusmaksumuse meetodit kasutades võib vara bilansiline maksumus erineda selle õiglasest väärtusest rohkem kui kaks korda. (Kulikova, Druzhilovskaya & Druzhilovskaya 2018)

Kasutatav amortisatsioonimeetod peab peegeldama vara tulevast majanduslikku kasu ning amortisatsioonimeetod tuleb vaadata üle vähemalt kord aastas, kui eeldatavas kasutuses on oluline muudatus olnud, tuleks meetodi vahetamist kaaluda. Amortisatsioonimeetodeid, mida võib kasutada, on mitu, näiteks lineaarne meetod, kahaneva jäägi meetod ning tegevusmahupõhine meetod. (IAS 16 § 60 - 62). Samad põhimõtted on nii IFRS for SME's kui ka RTJ-is 5. RTJ 5 viitab erinevate amortisatsioonimeetodite kasutamisele ja toob välja, et suurem osa kasutab amortiseerimisel lineaarset meetodit, aga soovib hinnata, kas oleks mõistlikum kasutada teisi meetodeid, kui need peegeldavad paremini varast tulenevat majandusliku kasu distributsiooni selle elueale. (RTJ 5 p 23 - 25)

Lineaarne amortisatsioonimeetod lähtub pigem ajast kui kasutusest ning seda meetodit kasutatakse laialdaselt selle lihtsuse tõttu. See meetod eeldab, et vara majanduslik kasu on igal aastal samas väärtuses ning selle hooldus- ja paranduskulud on olulises osas samad igas perioodis. Arvutamiseks on vajalik vara soetusmaksumus, lõppväärtus ning eeldatav kasulik eluiga. Kahaneva jäägi meetodi puhul on esimeste aastate amortisatsioonikulu suurem ning hilisemate aastate kulu väiksem. Selle meetodi põhimõte seisneb selles, et ettevõtte peaksid kajastama rohkem kulu esimestel aastatel, sest vara tootlikkus on sel perioodil kõige kõrgem. Kahaneva jäägi meetodi puhul on positiivne see, et kulu peaks jääma suhteliselt konstantsena, sest lõppaastatel kajastatakse amortisatsioonikulu küll vähem, aga eeldatavasti on siis ka hooldus- ja paranduskulud suuremad. Tootmismahupõhine amortisatsioonimeetod lähtub vastupidiselt lineaarsele meetodile pigem vara kasutamisest kui ajast. Ettevõtte lähtub vara eluea määramisel sellest, kui palju on vara võimeline tootma (tükkides) või kui palju tunde see masin on võimeline töötama. See meetod ei

sobi olukordadesse, kus oleks sobivam kasutada meetodit, mis lähtuks ajast ehk kas kahaneva jäägi või lineaarset meetodit. Näiteks hoonete puhul ei olene hoone kulumine tingimata selle kasutusest, vaid see kulub ajaga. Samuti võib probleemseks osutuda hinnangu tegemine, kui suuremahuliselt on vara võimeline tööd tegema. Küll aga kasutavad ettevõtted seda meetodit vahel seetõttu, et kui tootlus on perioodil madalam, siis on ka amortisatsioonikulu madalam ning kui tootlus on kõrgem, on ka amortisatsioonikulu kõrgem. (Kieso, Weygandt & Warfield 2018, lk 11-5, 11-6)

Eelpoolmainitud Venemaa uuringu tulemus kinnitas RTJ 5 väidet, et enamasti kasutatakse amortisatsioonimeetodina lineaarset meetodit ning uuringus osalenud vastajatest 35% kasutavad tegevusmahupõhist meetodit. Probleemseks valdkonnaks osutus ka kasuliku eluea määramine, kui võrreldi Venemaa kohaliku standardi järgi määratud kasulikkude eluiga IFRS standardite järgi määratud elueaga, olid erinevused väga suured, seda arvatavasti seetõttu, et Venemaa kohalik standard ei nõua vara kasuliku eluea ülevaatamist kord aastas nagu IAS 16. (Kulikova, Druzhilovskaya, & Druzhilovskaya 2018)

Igat komponenti, mille maksumus on võrreldes terve materiaalse põhivara maksumusega oluline, tuleb eraldi amortiseerida. Näiteks lennuki puhul tuleks lennuki kere ja mootorit eraldi amortiseerida, sest need kuuluvad erinevalt. Iga perioodi kulum kajastatakse kasumiaruandes, välja arvatud juhul kui see on kajastatud teise materiaalse põhivara bilansilises jääkväärtuses. (IAS 16 § 43 – 44; § 48) Vara amortiseeritav summa jaotatakse süstemaatiliselt selle kasuliku eluea jooksul ning vara jääkväärtus ning selle kasulik eluiga tuleb vähemalt kord aastas üle vaadata. (IAS 16 § 50 - 51) Vara amortiseerimist alustatakse hetkest, mil vara on kasutusvalmis ning juhatuse poolt ettenähtud asukohal ning lõpetatakse hetkel, kui vara klassifitseeritakse ümber müügioteel varaks, seda ei kasutata enam jäädavalt või see on nulli amortiseerunud. Vara kasulik eluiga määratakse kindlaks vara eeldatava majandusliku kasulikkuse põhjal ning vara kasulik eluiga võib olla lühem kui vara majanduslik eluiga. Kasuliku eluea määramisel tuleb arvesse võtta eeldatavat kasutust, oodatavat füüsilist kulumist, tehnilist või kaubanduslikku vananemist, mis tulenevad muudatustest või parendustest tootmises või turunõudluse muutustest ning õiguslikke või muid sarnaseid piiranguid vara kasutamisele. (IAS 16 § 56) Sarnased arvestuspõhimõtted materiaalse põhivara amortiseerimise osas on ka IFRS for SMEs ning RTJ-is 5. Autor leidis arvestuspõhimõtetes kaks erinevust, esimene erinevus on seoses hinnangute ülevaatamisega (vt tabel 4) ning teine seisneb selles, et IAS-is 16 on võimalik materiaalsel põhivara klassifitseerida müügioteel varaks, aga IFRS for SMEs ja RTJ 5 seda ei luba.

Tabel 4. Materiaalse põhivara osas tehtud hinnangute ülevaatamise kord

IAS 16	IFRS for SMEs	RTJ 5
51. Materiaalse vara jääkväärtus ning kasulik eluiga tuleb üle vaadata iga majandusaasta lõpus , juhul kui need erinevad eelnevatest hinnangutest, tuleb muudatused arvestada muutusena hinnangutes kooskõlas IAS 8'ga.	17.19 ... kui vastavad märgid esinevad , mis võivad viidata vara jääkväärtuse muutusele või võrreldes eelmise bilansipäevaga on vara kasulikud eluead muutunud, peab ettevõtte oma eelnevad hinnangud üle vaatama...	30. "... Juhul kui esineb selliseid märke, peab ettevõtte üle vaatama tehtud hinnangud kasutatavate amortisatsioonimäärade, amortisatsioonimeetodite ja hinnanguliste lõppväärtuste osas ning vajadusel neid muutma..."

Allikas: Autori koostatud IAS 16 § 51, IFRS for SMEs § 17.19 ja RTJ 5 p 30 alusel

RTJ 5 ja IFRS for SMEs põhjal tuleb hinnangud üle vaadata juhul kui esinevad märgid, mis võivad hinnangute muutusele viidata, IAS 16 aga kohustab iga majandusaasta lõpus hinnanguid üle vaadata.

IFRS for SMEs toob välja, et muutused vara kasutuses, ootamatu füüsiline kulumine, tehnoloogiline areng ja muutused turuhindades võivad viidata materiaalse põhivara jääkväärtuse või kasuliku eluea muutusele võrreldes eelmise aruandeaastaga. Kui sellised indikatsioonid esinevad, tuleb eelnevad hinnangud üle vaadata ning kui hinnangud muutuvad, tuleb parandada vara jääkväärtust, amortisatsioonimeetodit või kasulikku eluiga. (IFRS for SMEs 17.18 – 17.21) Samad märgid toob välja ka RTJ 5.

RTJ 5 p 28 toob välja, et ettevõtte paneb kasutatavad amortisatsioonimeetodid ja -määrad paika raamatupidamise sise-eeskirjas. Lubatud on kogu varade grupile rakendada samu määrasid, kui varad eraldiseisvalt on väheolulised. Kui aga materiaalne põhivara on eraldiseisvalt oluline või ebastandardne, tuleb sellele määrata eraldi amortisatsioonimäär vastavalt selle eseme eeldatavale kasulikule elueale.

Materiaalse põhivara edasine kajastamine on eelpoolmainitud standardite puhul olulises osas sarnane. Kuni 2015. aastani lubas IFRS for SMEs edasiseks kajastamiseks kasutada vaid soetusmaksumuse meetodit, aga 2015. aasta standardi uuendamisel viidi sisse ka ümberhindluse meetod, mis on lubatud IFRS'is. Eesti finantsaruandluse standardi kõige viimasem ehk 2017. aastal kinnitatud juhend lubab aga endiselt vaid soetusmaksumuse meetodi kasutamist. Erinevuseks on veel, et IFRS nõuab varadele tehtud hinnangute ülevaatamist igal aastal, kusjuures IFRS for SMEs ja RTJ 5 ainult juhul, kui esineb vastavaid indikaatoreid ning IAS 16 lubab klassifitseerimist müügiototel varaks, mida RTJ 5 ja IFRS for SMEs ei luba.

2.2.1 Vara väärtuse langus

IAS 36 kohustab ettevõtet iga aruandlusperioodi lõpus hinnata, kas on indikatsioone, mis viitaks vara väärtuse langusele. Kui neid esineb, siis tuleb hinnata vara kaetavat väärtust. Hinnates indikatsioone vara väärtuse langusele, tuleb kaaluda erinevaid tegureid, mis võiks vara väärtust mõjutada. Sellisteks märkideks on vara turuväärtuse oluline ja ootamatu langus; olulised muutused tehnoloogia turul, majanduses või õiguslikus keskkonnas; turuintressimäärad või muud turumäärad on perioodil suurenenud ja mõjutavad tõenäoliselt vara kasutusväärtuse arvutamisel kasutatavat diskontomäära ning ettevõtte netovarade bilansiline väärtus on suurem kui ettevõtte hinnanguline õiglase väärtus. Samuti tuleks hinnata, kas vara on vananenud või füüsiliselt kahjustada saanud, kas ettevõttes on olnud või lähitulevikus on tulemas suuri pöördumatuid muutusi, mis muudaks vara kasutamist, näiteks vara kasutus lõpetatakse või kas esineb indikatsioone, et vara majanduslik kasu on või võib tulevikus olla halvem kui eeldatud. (IAS 36 § 9, § 12) IFRS for SMEs ja RTJ 5 toovad välja samad indikatsioonid ning kohustavad samuti juhtkonnal igal aastal indikatsioonide esinemist hinnata. (vt tabel 5)

Tabel 5. Vara väärtuse langusele viitavate indikatsioonide hindamine

IAS 36	IFRS for SMEs	RTJ 5
9. Ettevõtte peab hindama iga aruandeperioodi lõpus, kas esineb indikatsioone vara väärtuse langusest. Kui selliseid indikatsioone esineb, tuleb hinnata vara kaetavat väärtust.	27.7 Ettevõtte peab igal aruandekuupäeval hindama, kas esineb indikatsioone vara väärtuse langusest. Kui selliseid indikatsioone esineb, tuleb hinnata vara kaetavat väärtust. Kui selliseid indikatsioone ei esine, ei ole vajalik kaetava väärtuse hindamine.	54. "Aruandekuupäeval peab ettevõtte juhtkond kriitiliselt hindama, kas on märke, mis võiksid viidata varade väärtuse langusele. Sellisteks märkideks võivad muu hulgas olla järgmised asjaolud..."

Allikas: Autori koostatud IAS 36 § 9, IFRS for SMEs § 27.7 ja RTJ 5 p 54 alusel

Vara väärtuse testis vajalik kaetav väärtus on kõrgeim kahest, vara õiglase väärtus miinus müügikulutused ja vara kasutusväärtus (IAS 36 § 18). Ainult juhul kui vara kaetav väärtus on väiksem kui selle bilansiline väärtus, tuleb väärtus alla hinnata kaetavale väärtusele. Allahindlus tuleb koheselt kajastada kasumiaruandes. Pärast väärtuse langusest tekkinud allahindluse kajastamist korrigeeritakse vara amortisatsioonikulu tulevastel perioodide jooksul, et jaotada vara korrigeeritud bilansiline maksumus, millest on maha arvatud jääkväärtus, süstemaatiliselt kogu selle ülejäänud kasuliku eluea jooksul. (IAS 36 § 59 - 63) Vara väärtuse testi jaoks on vaja teada vara õiglast väärtust, millest on maha lahutatud müügikulutused ning vara kasutusväärtust. Nendest kahest suurim on vara kaetav väärtus. Õiglase väärtuse (miinus müügikulud) määramisel tuleb silmas pidada lepingus kokku lepitud müügihinda, lepingu puudumisel turuväärtust turul.

Juhul kui puuduvad nii leping kui ka aktiivne turg, tuleb arvestada sarnaseid tehinguid samas tööstusharus. Kui õiglast väärtust pole võimalik kuidagi usaldusväärselt hinnata, tuleb kaetavaks väärtuseks lugeda vara kasutusväärtus, mille hindamiseks tuleb varast oodatavatele tulevastele rahavoogudele arvutada nüüdisväärtus, diskontomäärana tuleb kasutada intressimäära, mida investor eeldaks sarnaselt projektilt. (RTJ 5 p 57 – 59; p 62 - 63) IAS 36, IFRS for SME ja RTJ 5 arvestuspõhimõtted vara väärtuse testi osas on olulises osas samad. Euroopa ettevõtete seas läbi viidud uuringust selgus, enamasti on vara kaetavaks väärtuseks kasutusväärtus ning uuringus osalenud 168 ettevõttest 60 ei olnud seda infot üldse avalikustanud. (Amiraslani, Iatridis, & Pope 2013)

Itaalias uuriti finantsjuhtide arusaama väärtuse languse testimisest lähtudes IAS 36 standardist. Üldiselt järeldati, et nii ülejäänud IFRSi standardid kui ka IAS 36 on oma eesmärgi saavutamiseks sobivad standardid. IAS 36 arvatakse olema kompleksne ja detailne ning rohkem detailne kui teised IFRSi standardid ning IAS 36 nõudeid on Itaalia finantsjuhtide arvates raskem rakendada kui võrrelda seda kohaliku standardiga. Kui uuriti täpsemalt vara väärtuse testi osa, siis jõuti järeldusele, et IASB võiks kaaluda eraldi juhendi koostamist, mis juhendaks standardi kasutajaid, kellel on raskusi vara kaetava väärtuse leidmisega. Uuringust selgus ka, et IAS 36 on võrdlemisi subjektiivne ning ei piira piisavalt loominguulist raamatupidamist. (Mazzi, Liberatore & Tsalavoutas 2016)

On ka uuritud ettevõtete aruannete vastavust IAS 36 standardile suurtes väljakujunenud ning kaua tegutsenud ettevõtetes. Uuringust selgus, et IAS 36 standardi mediaanvastavuse määr on 81,9% ning 16,3% uuringus osalenute aruanded vastavad standardile vahemikus 0-69%. Uuringust leiti, et paljud ettevõtted ei avalikusta tegelikku vara väärtuse langust või olulisi sündmusi, mis viisid allahindluseni. (André, Dionysiou & Tsalavoutas 2017)

Hispaania ja Portugali börsil noteeritud ettevõtete seas läbi viidud uuringus leiti, et 27,5% vaatluse all olevatest ettevõtetest ei kajastanud kordagi 5 aasta jooksul väärtuse langust. Analüüsi seost ettevõtte turuväärtuse ja selle vahel, kas ettevõtted on väärtuse langust kajastanud ning jõuti järeldusele, et üldiselt need, kes langust kajastasid, on ka kõrgema turuväärtusega ning järeldati ka, et need ettevõtted on ka kasumlikud. (Fernandes, Gonçalves, Guerreiro & Pereira 2016)

Euroopa ettevõtete seas läbiviidud uuring leidis, et varaklassidest on enim väärtuse langust just materiaalse põhivarade seas, mis aga peegeldab ka seda, et paljudel ettevõtetel on selles klassis

märkimisväärselt varasid, võrreldes firmaväärtuse ja immateriaalsete põhivaradega, mida paljudel ei ole üldse. Samas uuringus jaotati ka vara väärtuse languse avalikustamise nõuded kahte klassi, keerulisemad ja lihtsamad nõuded. Leiti, et üldiselt materiaalse põhivara puhul on keerulisemaid nõudeid kokku 6 ja nende avalikustamise määr on ettevõtete seas 69,24% ning lihtsamaid nõudeid on kokku 11 ja nendele avalikustamise määr on 89,80%. Avalikustamise nõuded kategoriseeriti omakorda neljaks: peamiste arvestusmeetodite kokkuvõte; peamised hinnangulised eeldused; bilansivõrrandi (lõppsaldo = algsaldo + sissetulek – väljaminek) järgmine; materiaalse põhivara väärtuse langus. Keerulisemad nõuded arvestusmeetodite puhul on vastavuses 98,3% ning lihtsamad nõuded 100%. Peamiste hinnanguliste eelduste avalikustamise nõuete puhul keerulisemad nõuded on vastavuses 96,55% ning lihtsamad nõuded 95,17%. Bilansivõrrandi järgimise määr oli 89,2% ning viimasena materiaalse põhivara väärtuse languse avalikustamise keerulised põhimõtted olid vastavuses 54,1% ja lihtsamad põhimõtted 88,7% (vt tabel 6). (Amiraslani, Iatridis & Pope 2013)

Tabel 6. Materiaalse põhivara avalikustamise nõuete vastavus kategooriati

Varaklass	Materiaalne põhivara							
	Vastavuse määrad: IFRS nõuete kategooriad							
Avalikustatav informatsioon	Peamiste arvestusmeetodite kokkuvõte		Peamised hinnangulised eeldused		Bilansivõrrandi järgimine		Materiaalne põhivara ja väärtuse languse avalikustamine	
Nõude keerukus	Keeruline	Lihtne	Keeruline	Lihtne	Keeruline	Lihtne	Keeruline	Lihtne
Vastavus	98,30%	100%	96,55%	95,17%	-	89,20%	54,10%	88,70%
Nõuete arv	1	1	2	2	0	1	3	7

Allikas: Amiraslani, Iatridis & Pope (2013)

Autori hinnangul on selle uuringu tulemusena materiaaalsete põhivarade teabe avalikustamise nõuetelevastavus väga hea, aga kategooriatesse jagades on näha, et ettevõtetele valmistavad enim raskusi väärtuse langusega seotud nõuded.

2.2.2 Majandusaasta aruande lisades avalikustatav informatsioon

Käesolevas alapeatükis antakse ülevaade majandusaasta aruande põhivara lisas nõutava informatsiooni avalikustamise nõuetest Eesti finantsaruandluse standardi RTJ 15 ning rahvusvahelise standardi IAS 1 näitel.

IAS 1 kohaselt peab lisades avalikustama informatsiooni, mis on oluline finantsaruannete arusaamiseks ning mida pole mujal aruandes avalikustatud. (IAS 1 § 112)

IFRS for SMEs nõuab, et ettevõtte avalikustaks materiaalse põhivarade puhul nende soetusmaksumuse mõõtmisel kasutatud põhimõtteid, amortisatsioonimeetodid, kasulikud eluead või amortisatsioonimäärad, soetusmaksumuse ja akumulieritud kulumi nii perioodi alguses kui ka lõpus ning bilansilise väärtuse muutuste analüüsi. Viimases tuleb esitada lisandumised, mahakandmised, omandamised äriühendustelt, ümberhindamisest tulenevad vähenemised või suurenemised, kajastatud allahindlused või nende tühistamised, amortisatsioon ja muud muutused. Samuti tuleb avalikustada piiratud omandiõigusega või tagatiseks panditud varade olemasolu ja bilansiline väärtus ning vara omandamise lepinguliste kohustuste summa. Juhul kui materiaalne põhivara on esitatud ümberhinnatud kujul, tuleb avalikustada ümberhindluse kohta täiendavat informatsiooni. Selleks on: kuupäev; sõltumatu hindaja kasutamine; ümberhindluses kasutatud hinnangud ja meetodid; iga ümberhinnatud põhivaraklass ning nende bilansiline väärtus kui edasine kajastamine oleks olnud soetusmaksumuse meetodil; ümberhindluse ülejääk, mis näitab perioodi muutust ning aktsionäridele bilansi jaotamise piiranguid. (IFRS for SMEs § 17.31 – 17.33)

RTJ 15 nõuab avalikustamise puhul veidi vähem kui IFRS for SMEs (vt lisa 1). Üks paragrahv on peaaegu samade nõuetega, erinevuseks vaid see, et RTJ 15 ei nõua bilansilise brutomaksumuse määramiseks kasutatud mõõtmispõhimõtete avalikustamist. Samuti on IFRS for SMEs kaks punkti, mida RTJ-is 15 materiaalse põhivarade kohta üldse ei ole, millest üks puudutab ümberhindluse meetodit, mis RTJ-is 5 puudub.

Kui avalikustamise nõuded on vabatahtlikud, siis pigem neid ei täideta, sest see võib ettevõtte mainele halvasti mõjuda, aga kui nad kõike soovituslikku avalikustaks, oleksid aruanded rohkem läbipaistvad ning aitaks investoril otsuseid langetada. (André, Dionysiou & Tsalavoutas 2017)

Euroopa ettevõtete seas läbiviidud uuringus leiti, et väga suur osa ettevõtetest avalikustavad materiaalse põhivarade väärtuse languse puhul miinimumi nõutud informatsioonist ja hinnangutest. Jõuti ka järeldusele, et ettevõtted avalikustavad oma arusaama IAS 36 nõuetest kaetava väärtuse hindamisel. Kui viiakse läbi väärtuse testi, ei avalikustata kasutatud põhimõtteid ja aluseid piisavalt selgelt. Samuti uuriti, millised omadused on üldiselt ettevõtetel, kelle aruanded vastavad rohkem standarditele. Leiti, et majanduslikult olulised suured ettevõtted järgivad rohkem standardied, sest neil on rohkem olulisi aktsionäre ja osanikke ning neil on üldiselt rohkem raha, mida sellele kulutada. Leiti ka, et väiksemad ettevõtted ei rakenda keerulisemaid nõudeid.

Nõuetelevastavusega on seotud ka ettevõtte kasum, sest kasumlikud ettevõtted tahavad rohkem infot avalikustada välisinvestoritele ning kuna nende aruanne on informatiivsem, on ka motiiv nõuetele vastata. Leiti, et suuremate võlgadega ettevõtete aruanded on ka nõuetekohasemad, sest neid monitooritakse rohkem, uuringud on ka tõestanud, et IFRS'ile vastavus on suurem nende ettevõtete seas, kellel on rohkem võlgu. Selgus, et valdkond ei mängi aruandluse nõuetelevastavuses suurt rolli ning pigem mängib rolli ettevõtte päritolumaa. (Amiraslani, Iatridis, & Pope 2013)

Lisades avalikustatava informatsiooni nõuded on Eesti finantsaruandluse standardis detailsemad, sest see toob välja erinevate võimalike lisade lõikes konkreetselt nõutava info. IAS 1 on üldine juhend finantsaruannete esitamise kohta, milles on lühike peatükk, mis hõlmab lisasid. Seetõttu on loogiline, et Eesti finantsaruandluse standardi juhend on detailsem, sest lisade kohta on tehtud eraldi standard. Sarnaselt Eesti finantsaruandluse standardile on ka IFRS for SMEs materiaalse põhivara peatükis kirjeldatud avalikustamise nõuded palju detailsemad, kui IAS-is 1. IFRS for SMEs ja Eesti finantsaruandluse standardi puhul on erinevusteks ümberhindlusmeetodi kohta avalikustatava info nõuded, mida RTJ-is 5 ei käsitleta.

3. MATERIAALSE PÕHIVARA VÄÄRTUSE HINDAMISE VASTAVUS EESTI FINANTSARUANDLUSE STANDARDILE

3.1 Uuringu metoodika ja valimi tutvustus

Autor kasutab töös kaht uurimismeetodit, üheks on ettevõtete majandusaasta aruannete põhjal läbi viidud võrdlusanalüüs ning teiseks on küsimustik.

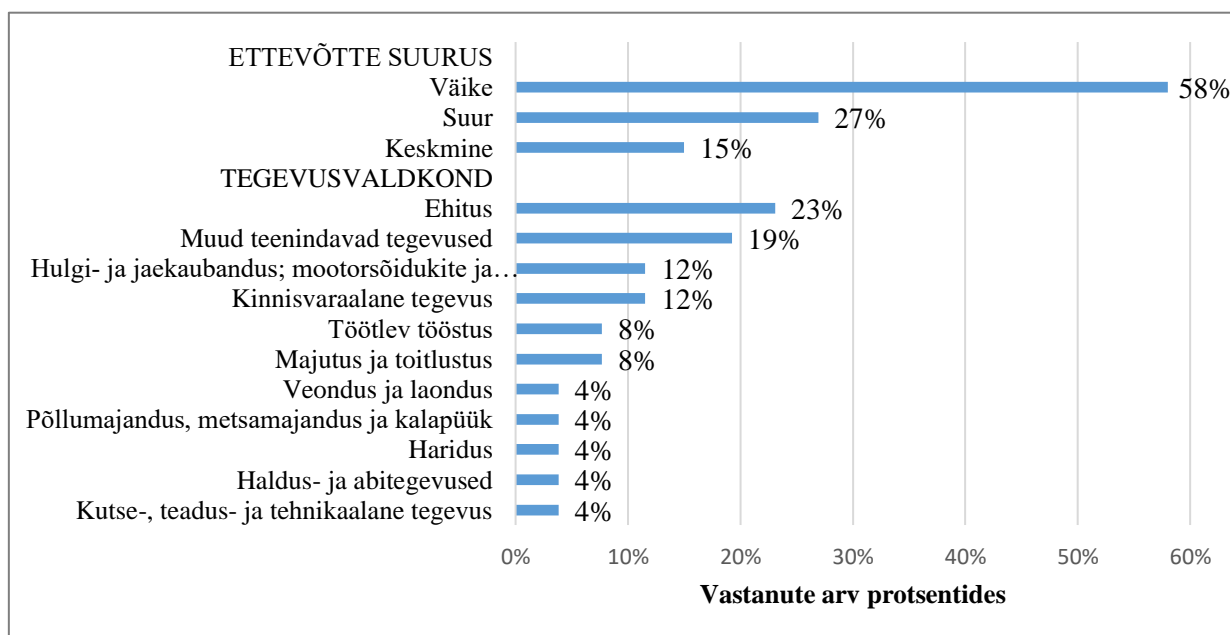
Selleks, et saada vastus teisele uurimisküsimusele uuris autor ettevõtete majandusaasta aruandeid. Võrdlusanalüüsi tarbeks küsis autor Äriregistrist nimekirja keskmistest ja suurtest ettevõtetest, kes lähtuvad aruannete koostamisel Eesti finantsaruandluse standardist. Autor valis analüüsiks keskmiste ja suurte ettevõtete aruanded seetõttu, et nemad peavad avalikustama ning tõenäoliselt ka avalikustavad rohkem infot võrreldes väikeste ja mikroettevõtetega, andes rohkem materjali analüüsiks. Valimi suuruseks valis autor 20 ettevõtet. Autor filtreeris Excelis nimekirja suvaliselt ning valis välja iga 20. ettevõtte kuni plaanitud valimi arv kokku sai. Analüüsiks kasutati ettevõtete 2017. aasta majandusaasta aruanded, sest paljudel ettevõtetel ei pruugi 2018. aasta aruanne veel kinnitatud ja avalikustatud olla. Valimisse sattunud ettevõtete nimekiri on toodud lisa 2.

Esimesele uurimisküsimusele vastuse saamiseks koostas autor küsimustiku (vt lisa 3). Küsimustikule oodati vastuseid raamatupidajatelt, et välja selgitada põhivara väärtuse hindamise vajadus ja põhjused Eesti ettevõtetes. Autor otsis Internetist erinevate ettevõtete raamatupidajate ning raamatupidamisteenust pakkuvate ettevõtete kontakte ning saatis laiali kokku 201 e-kirja. Küsimustikule vastas 26 inimest ehk vastamise määr oli ligikaudu 13% mistõttu ei ole tagatud tulemuste esinduslikkus ja ei saa teha järeldusi üldkogumi kohta. Küsimustik oli avatud 22.04.2019– 7.05.2019 ning see viidi läbi *Google Forms* keskkonnas.

Küsimustik jagati neljaks jaotiseks ning küsimustiku pikkus vastaja jaoks sõltus tema vastustest, kokku oli küsimusi 18 ning nendele vastamine võttis ligikaudu 5 minutit. Küsimustikus olid suures osas valikvastustega küsimused, üks skaalal hinnangu andmine ning üks vabatahtlik avatud

küsimus. Autor andis vastajale mitme küsimuse juures võimaluse oma vastust soovi korral põhjendada.

Alguses küsiti ettevõtte taustinfot, et määrata nende suurus ja tegevusvaldkond ning uuriti ka kasutatavat standardit ja materiaalseste põhivarade esitust bilansis. Küsimustikule vastanute ettevõtete kohta saadud taustinfot selgitab joonis 1, kus on toodud vastanute protsentuaalne arv ettevõtte suuruse ning tegevusvaldkonna kohta. Juhul kui vastajal puudusid materiaalsed põhivarad, oli küsimustik tema jaoks lõppenud. Edasised küsimused olid spetsiifilisemad, uuriti ettevõtte amortisatsioonimeetodeid ning vara väärtuse testi olulisust ja läbiviimise sagedust. Kui vastati, et vara väärtuse testi pole läbi viidud, oli küsimustik vastaja jaoks lõppenud. Juhul kui ettevõtte on vara väärtuse testi kunagi läbi viinud, uuriti edasi, mis põhjusel seda tehti, mis liiki põhivaradele ning kas selle tulemusena tuli ka vara maksumust alla hinnata. Kui vastati, et vara ei pidanud väärtuse testi tulemusena alla hindama, oli küsitlus vastaja jaoks lõppenud. Juhul kui hinnati, uuriti lähemalt kui suures ulatuses, mis liiki põhivarade puhul ning kas allahindluse korrigeerimisele on järgnevatel aastatel mõeldud ja kas seda on tehtud, autor soovis ka teada, kas kaetavaks väärtuseks on olnud kasutusväärtus või õiglane väärtus miinus müügikulutused. Autor andis vastajatele ka võimaluse kirjeldada täpsemalt, kuidas kasutusväärtuse arvutamiseks vajalik diskontomäär leitud on, aga jättis selle küsimuse vabatahtlikuks.

Joonis 1. Vastanute taustinfo

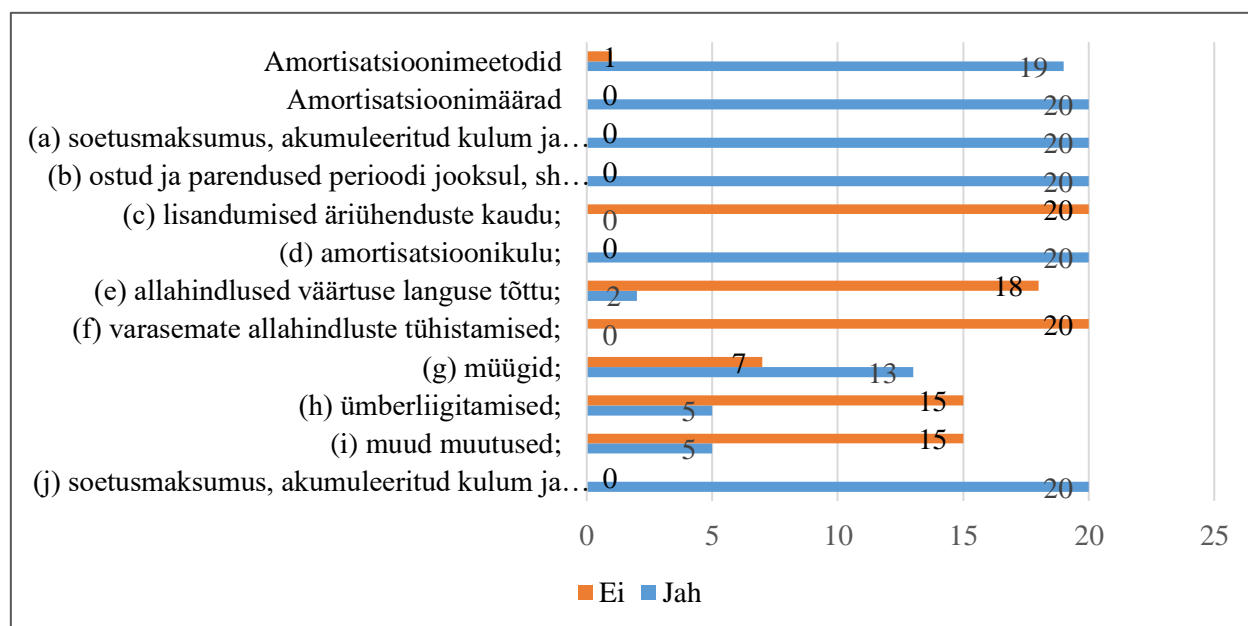
Allikas. Autori koostatud, aluseks lisas 4 toodud andmed

Üle poole (58%) vastanutest olid raamatupidajad väikeettevõttes, 27% suurettevõttes ning 15% keskmises ettevõttes. Vastanute ettevõtetest enim (23%) olid ehitussektoris, teisel kohal olid muud teenindavad tegevused (19%) ning järgnevalt kinnisvaraala tegevus ning hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrattaste remont 12%. Ülejäänud vastanute valdkondadeks olid veondus ja laondus, töötlev tööstus, põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük, majutus ja toitlustus, haridus, haldus- ja abitegevused ning kutse-, teadus- ja tehnikaala tegevus. Vastanutest 96% kasutavad Eesti finantsaruandluse standardit ja 4% IFRS'i (vt lisa 4).

3.2 Ettevõtete majandusaasta aruannete võrdlusanalüüs

Autor koostas tabelid (vt lisa 5) RTJ 15 materiaalse põhivarade lisades avalikustatavate nõuete kohta ning märkis iga ettevõtte kohta, kas nende aruandes vastavaid punkte leidub. Samuti uuriti arvestuspõhimõtetest ettevõtete amortisatsioonimeetodeid ning -määrasid. Analüüsiti kahte viisi, kõik 20 ettevõtet koos ning kategoriseerituna keskmisteks ja suurteks ettevõteteks. Peale grupeerimist selgus, et valimisse sattus 15 suurettevõtet ning 5 keskmise suurusega ettevõtet.

Esmalt analüüsiti kogu valimit (vt joonis 2).

Joonis 2. Kõikide valimisse sattunud ettevõtete majandusaasta aruandes avalikustatud informatsioon

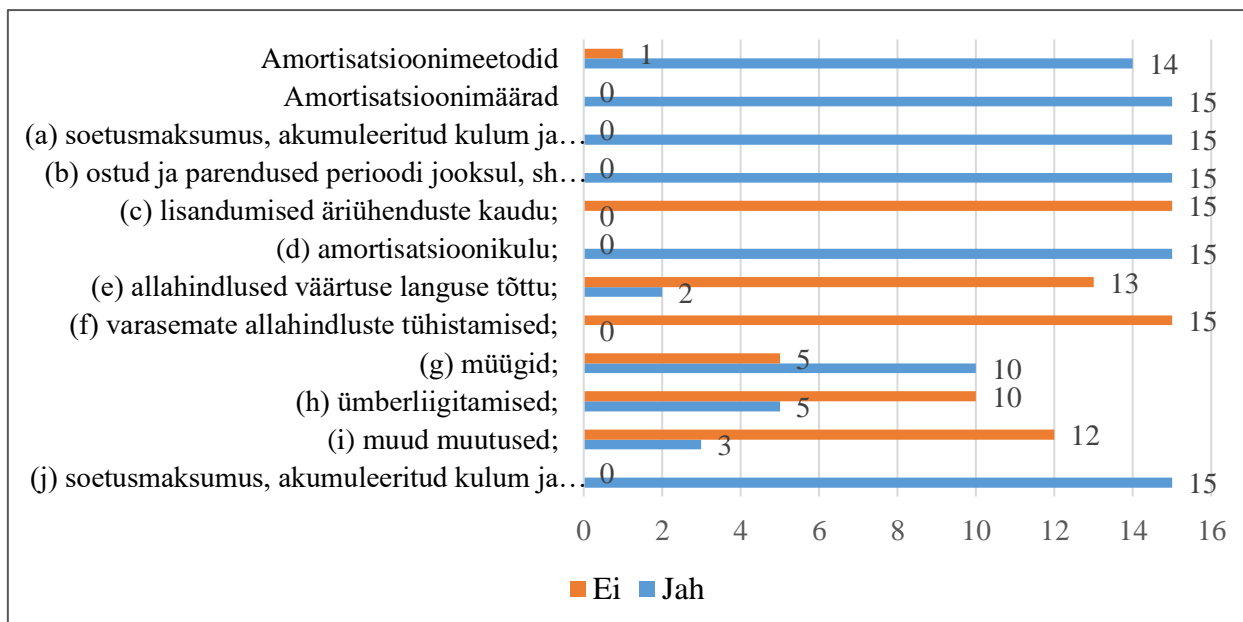
Allikas: autori koostatud, aluseks lisa 5 esitatud andmed

Valimisse sattunud ettevõtetest ei avalikustanud amortisatsioonimeetodit üks ettevõtte, ülejäänud 19 avalikustasid, et nad kasutavad lineaarset amortisatsioonimeetodit. See, et enamik ettevõtteid kasutavad lineaarset amortisatsioonimeetodit, selgus ka Venemaal läbi viidud uuringus ning selle populaarsusele viitab ka RTJ 5 ning Kieso, Weygandt'i ja Warfieldi kirjutatud õpik. 100% ettevõtetest avalikustasid materiaalsete põhivarade lisades soetusmaksumuse, akumulieeritud kulum ja jääkmaksumuse nii perioodi alguses kui ka lõpus. Samuti avalikustasid kõik ettevõtted perioodi amortisatsioonikulu ning perioodi jooksul tehtud ostud ja parendused, juhul kui neid oli. 65% ettevõtetest avalikustasid lisas info põhivara müükide kohta. Muude muutuste ja ümberliigitamiste kohta avalikustasid info 25% ettevõtetest. Valimisse sattunud ettevõtetest oli vaid kahel lisas väärtuse languse tõttu tehtud allahindlused, kuid üksi neist ettevõtetest ei olnud kirjeldanud lähemalt alla hinnatud vara või varagruppi, kas kaetav väärtus oli õiglane väärtus miinus müügikulutused või kasutusväärtus või millised olid kaetava väärtuse leidmise olulised eeldused. Varasemate allahindluste tühistamise ja äriühenduste kaudu lisandunud materiaalsete põhivarade kohta ei leidnud autor infot ühestki majandusaasta aruandest. (vt lisa 4)

Arvestuspõhimõtete lähemal uurimisel selgus, et 80% ettevõtetest avalikustas, et ettevõtte juhtkond kas vaatab igal aastal üle amortisatsioonimäärad, amortisatsioonimeetodid ning põhivarade lõppväärtused või asjaolu, et vara väärtuse testi viiakse kord aastas läbi. 10% ettevõtetest märkisid, et testivad vara väärtust kord aastas ning ülejäänud hindavad iga aasta, kas esineb märke võimalikule vara väärtuse langusele. 20% ettevõtetest ei avalikustanud informatsiooni vara väärtuse languse kohta.

RTJ 15 kohaselt peab ettevõtte avalikustama amortisatsioonimäära või kasulikud eluead materiaalsete põhivara gruppide lõikes. Võrdlusanalüüsis selgus, et vaid 15% ettevõtetest eelistas avalikustada amortisatsioonimäärasid, ülejäänud 85% avalikustasid põhivara gruppide lõikes varade kasulikud eluead.

Suurettevõtteid eraldi vaadates on RTJ 15 materiaalse põhivara osas 100% avalikustatud soetusmaksumus, akumulieeritud kulum ja jääkmaksumus nii perioodi lõpus kui alguses, amortisatsioonikulu, amortisatsioonimäärad ning ostud ja parendused. Üks ettevõtte ei täpsustanud kasutatavat amortisatsioonimeetodit, aga ülejäänud kasutavad lineaarset meetodit. 20% ettevõtetest on avalikustanud muud muutused ning 33% informatsiooni ümberliigitamiste osas. Põhivara müüki esines lisades esitatud info kohaselt 67% ettevõtetel ning väärtuse languse tõttu on tehtud allahindlus kahes ettevõttes. (vt joonis 3)

Joonis 3. Suurettevõtete majandusaasta aruannetes avalikustatud andmed

Allikas: Autori koostatud, aluseks lisas 5 esitatud andmed

Keskmise suurusega ettevõtteid eraldi vaadates on kõik ettevõtted avalikustanud soetusmaksumuse, akumulereitud kulum ja jääkmaksumuse nii perioodi alguses kui ka lõpus, perioodi jooksul tehtud ostud ja parendused ja amortisatsioonikulu. Kõik valimisse sattunud ettevõtted kasutasid amortisatsioonimeetodina lineaarset meetodit ning kõik avalikustasid vastava info aruandes, samuti avalikustasid kõik kasutatavad amortisatsioonimäärad/kasuliku eluea. 60% valimisse sattunud keskmistest ettevõtetest olid majandusaasta jooksul müünud põhivara ning selle ka aruandes avalikustanud. 40% ettevõtetest avalikustasid informatsiooni muude muutuste kohta. Ümberliigitamiste, varasemate allahindluste tühistamiste, perioodi jooksul tehtud allahindluste vara väärtuse languse tõttu ning äriühenduste kaudu lisandunud põhivarade kohta ei olnud üheski keskmise ettevõtte aruandes informatsiooni. (vt lisa 5)

Autor leiab, et on keeruline hinnata, kas ettevõtted on jätnud informatsiooni avalikustamata või neil ei ole majandusaastal esinenud sündmusi, mille kohta tuleks informatsiooni avalikustada. Informatsioon, mis ei olene otseselt majandusaasta sündmustest, nagu soetusmaksumus, akumulereitud kulum, jääkmaksumus, amortisatsioonikulu, amortisatsioonimäärad ja -meetodid olid kõikidel ettevõtetel avalikustatud, välja arvatud üks suurettevõtte, kes jättis amortisatsioonimeetodi avalikustamata. Küll aga võib üldistavalt järeldada, et suurettevõtetel on majandusaasta jooksul materiaalsete põhivaradega rohkem sündmusi ning seetõttu ka rohkem informatsiooni avalikustada.

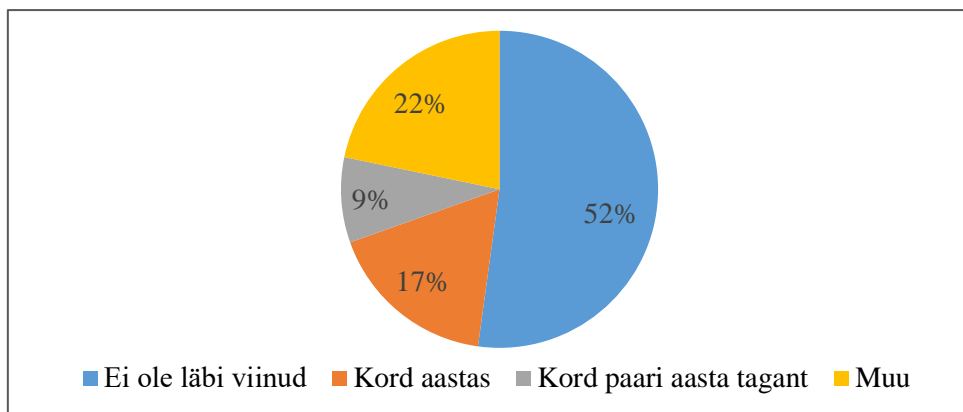
3.3 Raamatupidajate seas läbiviidud küsitluse tulemused

Küsimustikule vastanutest 12% ei olnud bilansis materiaalseid põhivarasid ning nende ettevõtete tegevusvaldkond oli muud teenindavad tegevused ja hulgi- ja jaekaubandus. Hulgi- ja jaekaubanduse esindajatel ei pruugi endal olla varasid, mis vastavad materiaalse põhivara definitsioonile, sest nende põhitegevus on kauba edasimüümine, mis eeldaks kauba kajastamist varuna ning sel juhul kaupa tõenäoliselt hoitakse renditud laos. (vt lisa 6)

Materiaalseid põhivarasid bilansis omavatest vastajates 100% kasutavad amortisatsioonimeetodina lineaarset meetodit ning üks vastanutest põhjendas oma valikut sellega, et antud meetodit on lihtne kasutada (vt lisa 6). Lineaarse amortisatsioonimeetodi populaarsus selgus ka majandusaasta aruannete võrdlusanalüüsis.

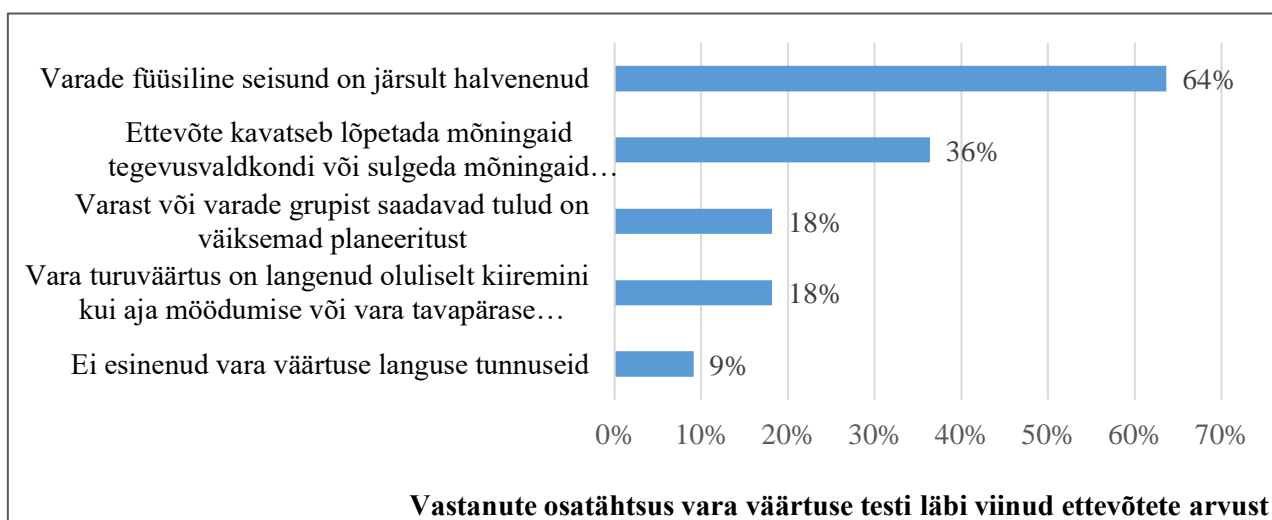
Uuringus osalejad pidid viie palli skaalal vastama, kui oluline on nende jaoks vara väärtuse test, kus 1 on ebaoluline ning 5 väga oluline. Suurem osa (70%) vastanutest pidas vara väärtuse testi ebaoluliseks ehk vastas „1“ või „2“. Kalduvust ebaolulisuse poole näitab ka keskmine hinnang, milleks oli kõikide sellele küsimusele vastanute põhjal 2,22. Paar vastajat, kes valisid „1“ põhjendasid valikut sellega, et neil puuduvad olulised varad või et vara väärtuse testi pole kunagi läbi viidud. Üks vastaja, kes valis „3“ kommenteeris ka, et nad on riigieelarveline asutus ning lähtuvad sise-eeskirjas vara gruppidele määratud amortisatsiooni perioodidest. Viimane põhjendus viitab autori hinnangul sellele, et pigem on vara väärtuse test selle ettevõtte seisukohalt ebaoluline, sest jääb mulje, et neid määratud perioode ei pruugita iga aasta üle vaadata. Täpsemad tulemused toodud lisa 7.

Vastanutest 52% vastas, et nad ei ole vara väärtuse testi läbi viinud. Ka selle küsimuse puhul anti vastajatele võimalust oma valikuid põhjendada ning üks vastanutest märkis, et on mõni aasta tagasi vara väärtuse testi läbi viinud, aga iga-aastaselt seda ei tee ning üks vastaja märkis, et nad hindavad inventuuri käigus vara edasist kasutust ning kannavad vara vajadusel maha. Vara väärtuse testi viib vähemalt kord aastas läbi 17% vastanutest, kes valisid enamasti vara väärtuse testi olulisuseks „3“. „Muu“ vastusevariandi valinutest (22%) põhjendasid kõik, et viivad vara väärtuse testi läbi vastavalt vajadusele ning üks vastaja põhjendas, et materiaalse põhivara puhul viiakse vara väärtuse testi läbi vastavalt vajadusele. (vt joonis 4)

Joonis 4. Vara väärtuse testi läbiviimise sagedus
Allikas: Autori koostatud, aluseks lisas 8 esitatud andmed

Uuriti ka, millised olid peamised märgid, mis esinesid ning mille tõttu viidi läbi vara väärtuse test (vt lisa 9). 18% vastanutest tõi välja, et vara turuväärtus oli enam vähenenud kui eeldatud oli, 64% et vara füüsiline seisund oli järsult halvenenud, 36% vastanutest vastas, et ettevõtte kavatses mõningaid tegevusi lõpetada, 18% et varast või varade grupist saadavad tulud on planeeritust väiksemad ning 9% vastanutest märkis, et tunnuseid ei esinenud. (vt joonis 5)

Joonis 5. Esinenud tunnused võimalikust vara väärtuse langusest
Allikas: Autori koostatud, aluseks lisas 9 esitatud andmed

Seejärel küsiti, milliste varagruppide väärtust on testitud (vt lisa 10). Uuringus selgus, et 73% viisid vara väärtuse testi läbi masinate ja seadmete, 18% hoonete ning 9% maa osas. Küsimusele, kas testi tulemusena on vara väärtust alla hinnatud, vastas 64% jaatavalt ning 36% eitavalt. Juhul kui maksumust hinnati alla, siis küsiti kui suures ulatuses. Kõik vastused jäid alla 5000 euro piiri, peale ühe, kus hinnati vara maksumust alla 30 000 eurot. Alla hinnati 86% juhul masinaid ja seadmeid ning 14% juhtudel hooneid. Küsimusele, kas on kaalutud allahindluse korrigeerimist,

vastas 29% jaatavalt ning 71% eitavalt ning kui on kaalutud allahindluse korrigeerimist, siis on seda korrigeerinud ainult üks vastajatest (vt lisa 11)

Kaetav väärtus testi läbiviimisel on vastanutest 86% olnud kasutusväärtus ning 14% õiglane väärtus miinus müügikulutused (vt lisa 12). Viimane küsimus oli vabatahtlik ning uuris vastajatelt, kuidas leiti kasutusväärtuse arvutamiseks vajalik diskontomäär. Sellele küsimusele otsustas vastata kaks raamatupidajat. Üks vastas, et nemad diskontomäära ei leia, vaid on vara maha kandnud jääkmaksumuses. Teine raamatupidaja tõi välja, et kasutab diskontomäärana raha laenamisel pakutavat intressimäära.

3.4 Uuringu järeldused

Kuna uuringu valimid ei olnud esinduslikud, ei saa teha järeldusi kogu populatsiooni kohta, vaid saab üldistavaid järeldusi teha valimisse sattunud ning uuringus osalenute vastuste põhjal.

Aruannete analüüsi põhjal võib eeldada, et suurettevõtetal on majandusaasta jooksul rohkem sündmusi, mistõttu on neil ka rohkem informatsiooni lisades avalikustada. Kinnitust leidis bakalaureusetöös kasutatud allikatest selgunud fakt, et enamasti eelistatakse amortisatsioonimeetodina kasutada lineaarset meetodit ning selgus ka, et ettevõtted eelistavad avalikustada materiaalsete põhivarade gruppide lõikes nende kasulikke eluigasid, mitte amortisatsioonimäärasid. Lineaarse meetodi populaarsus tuli välja ka raamatupidajate seas läbi viidud küsitluses, kus 100% vastanutest kasutavad just seda meetodit ning üks vastaja täpsustas, et kasutab seda selle lihtsuse tõttu. Lineaarse meetodi populaarsus sai tõestust ka Venemaal läbi viidud uuringus, samuti viitas meetodi populaarsusele RTJ 5 ning Kieso, Weygandt'i ja Warfieldi kirjutatud õpik.

Enim avalikustatud nõuded olid soetusmaksumus, akumulieritud kulum ja jääkmaksumus perioodi alguses ning lõpus, amortisatsioonikulu ning perioodi jooksul tehtud ostud ja parendused. Need kõik on võrdlemisi väikest pingutust vajavad nõuded, mistõttu on arusaadav nii kõrge vastavuse määr. Suur osa ettevõtetest avalikustas ka infot müügi kohta ning need, kes seda ei teinud, tõenäoliselt ei müünud aasta jooksul midagi. Aruannete analüüsist selgus, et 67% valimisse sattunud suurettevõtetest müüsid aruandeaasta jooksul põhivara ning keskmistest ettevõtetest 60%.

RTJ 5 nõuab, et ettevõtte juhtkond hindaks iga aasta võimalike märkide esinemist vara väärtuse langusest, kuid ei nõua otseselt vara väärtuse testi iga-aastasest läbiviimist mistahes juhul. Vastav käitumine leidis kinnitust ka majandusaasta aruannete arvestuspõhimõtetest, kus suurem osa märkis, et juhtkond hindab iga-aastaselt vastavate märkide olemasolu, üks ettevõtte mainis, et viivad iga-aastaselt vara väärtuse testi läbi ning neli ei maininud vara väärtuse languse osas midagi.

Valimisse sattus kaks ettevõtet, kes avalikustatu põhjal on tõenäoliselt 2017. aastal läbi viinud vara väärtuse testi, sest on avalikustanud infot real „allahindlused väärtuse languse tõttu“, kuid olid siinkohal jätnud avalikustamata informatsiooni allahindluste kohta. RTJ 15 nõuab vastava varagrupi kirjeldust, millel tugines kaetav väärtus ning milliseid meetodeid ja hinnanguid selle

leidmisel kasutati. See, et vara väärtuse languse kohta informatsiooni pigem ei avalikustata, selgus ka Euroopa ettevõtete seas läbi viidud uuringus.

Võrdlusanalüüsi sattunud ettevõtete puhul saab kindlalt väita, et vara väärtuse testi osas lisainformatsiooni avalikustamise nõue on täitmata, mis ühtib André, Dionysiou ja Tsalavoutase artiklist saadud informatsiooniga, et paljud ettevõtted ei avalikusta tegelikku vara väärtuse langust või allahindluse viinud olulisi sündmusi. Muu nõutud informatsioon suure osas avalikustati, välja arvatud üks erand, kus ettevõtte ei avalikustanud amortisatsioonimeetodit. Autor arvab, et selguse mõttes võiks olla RTJ-is 15 selline nõue, kus ettevõtted peaksid lisan mainima, kas juhtkond on hinnanud vara väärtuse languse kohta esinevaid märke või on läbi viidud vara väärtuse testi. Seejärel märkima, kas märke esines või mitte ning kui esines, siis millised ja välja tooma vara väärtuse testi tulemused. Analüüsitud aruannetes on esitatud arvestuspõhimõtete lisan sarnane tekst, mis tegelikult ei anna lugejale infot, kas vastavalt on toimitud või mitte.

Küsitluse tulemusena jõuti järeldusele, et raamatupidajad ei pea vara väärtuse testi oluliseks, vaid pigem ebaoluliseks. Üle poolte vastanutest ei olnud vara väärtuse testi läbi viinud ning ülejäänud valdavalt vastavalt vajadusele, mis on ka RTJ 5 puhul täiesti õige lähenemine juhul, kui juhtkond tõesti iga-aastaselt hindab, kas märke väärtuse langusest esineb.

Enamasti viidi vara väärtuse testi läbi võrdlemisi lihtsasti identifitseeritavate märkide tõttu, milleks on vara kiire füüsiline kulumine ning ettevõtte kavatsus midagi sulgeda või varem müüa. Samuti toodi vastustes välja vara turuväärtuse oluline langus ning varast saadava tulu mitteootuspärasus. Autori hinnangul on esimesed kaks märki sellised, mille märkamiseks ei ole vaja palju vaeva näha ning viimased kaks on samuti võrdlemisi lihtsalt kindlakstehtavad, mistõttu on tõenäoline, et seepärast need ka enim esinesid. Ülejäänud variandid puudutasid üldist majanduskeskkonda, turusituatsiooni, intressimäärasid, ettevõtte netovara väärtus võrdluses ettevõtte õiglase väärtusega ehk kõik on hinnangulised valdkonnad, kus peaks rohkem uurima ning aega kulutama.

Enim on langusemärke näidanud masinad ja seadmed ning hooned, mille puhul on taas lihtne aru saada, kas vara füüsiline seisund on halvenenud, sest seda on lihtsam tuvastada või juhul kui on vara plaanis müüa, siis on vaja teada saada nende väärtus, mistõttu võidakse läbi viia vara väärtuse test. Testi tulemusena 86% juhtudel hinnati ka masinate ja seadmete väärtust alla, hoonete puhul 14%. Ka autori läbi viidud uuringu tulemused ühtisid Euroopa ettevõtete seas läbiviidud uuringuga, et enamasti osutub kaetavaks väärtuseks vara kasutusväärtus.

Üldiselt võib järeldada, et paljudes aspektides lähtutakse lihtsusest. RTJ 5 viitab amortisatsioonimeetodite valiku puhul, et tuleks valida selline meetod, mis peegeldaks varast saadavat majanduslikku kasu paremini, kuid inimesed tunduvad pigem lähtuvat meetodi lihtsusest. Avalikustatakse infot, mida on lihtsam leida ning esitada, märgatakse tunnuseid, mida on väga lihtne tuvastada. Nii aruannetest kui ka küsitluse vastustest selgus, et iga-aastaselt vara väärtuse testi pigem läbi ei viida, vaid tehakse seda vastavalt vajadusele, mis on vastavuses RTJ 5 nõuetega.

Töös oli püstitatud kaks hüpoteesi:

- 1) Paljud ettevõtted ei pea vara väärtuse hindamisele tähelepanu pööramist vajalikuks.
- 2) Paljud ettevõtted ei vii läbi vara väärtuse testi vähemalt kord aastas.

Esimene hüpotees leidis kinnitust sellega, et raamatupidajate jaoks on vara väärtuse test ebaoluline ning keskmine hinnang olulisusele oli 2,22 ning üle poolte vastajatest ei ole vara väärtuse testi kunagi läbi viinud. Teine hüpotees leidis samuti kinnitust, sest küsitluses osalejatest vaid 17% viivad vara väärtuse testi läbi kord aastas.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöös käsitleti teemat “Materiaalse põhivara väärtuse hindamine Eesti finantsaruandluse standardit rakendavates ettevõtetes” ning töö eesmärk oli välja selgitada materiaalse põhivara väärtuse hindamise ja selle avalikustamise vastavus Eesti finantsaruandluse standardile. Töö autor soovis välja selgitada, kas ettevõtted lähtuvad RTJ 5 ja RTJ 15 nõuetest ning välja selgitada materiaalse põhivarade väärtuse hindamise vajaduse ja põhjused Eesti ettevõtetes.

Materiaalset põhivara definitsioone on mitmeid, kuid need definitsioonid on olulises osas sarnased. Kõikide definitsioonide kohaselt on materiaalne põhivara vara, mida ettevõtte kasutab kauem kui ühe perioodi, üldjuhul aasta, jooksul ning seda kasutatakse ettevõtte põhitegevuses ehk toodete valmistamiseks või teenuste osutamiseks. Aineline põhivara peab omama füüsilist vormi ning selle arvele võtmisel tuleb lähtuda olulisuse printsiibist ehk ebaolulised varad kajastatakse kuluna. Materiaalsed põhivarad on näiteks hooned, masinad ja seadmed ning maa ja muud taolised esemed.

Raamatupidamist reguleerivad Eestis standardid ning on väga oluline nendest aru saada ja neid järgida, sest nõuetele mittevastav arvestus võib oluliselt mõjutada ettevõtte finantsseisu esitust bilansis, mis omakorda eksitab finantsaruande tarbijat. Töös tutvustati rahvusvahelisi standardeid IFRS, IFRS for SMEs ja Eesti finantsaruandluse standardit. IFRS for SMEs avalikustati aastal 2009 ning see on IFRS'i lihtsustatud versioon. Raamatupidamise toimkonna juhendid põhinesid kuni 2013. aastani IFRS'il. 2013. aastast põhinevad need IFRS for SMEs'l, kuid on selle standardi Eesti oludele kohandatud väljaanne.

Töö koostamisel selgus ka, et RTJ 5 ei põhine mõnes osas ei IFRS'l ega IFRS for SMEs'l. Mõlemad IAS 16 kui ka IFRS for SMEs kehtiv redaktsioon annavad kasutajale edasise kajastamise puhul valiku soetusmaksumuse meetodi ja ümberhindluse meetodi vahel, aga RTJ 5 lubab kasutada vaid soetusmaksumuse meetodit. See arvestuspõhimõte põhineb aga 2009. aasta IFRS for SMEs'l ning see standard enam ei kehti.

Töös püstitati kaks uurimisküsimust. Esimene küsimus uuris, milliseid vara väärtusega seonduvaid RTJ 5 nõudeid ja soovitusi ettevõtteid täidavad ning teine, millist RTJ 15 nõutud teavet ettevõtteid avalikustavad ning milline info jääb avalikustamata. Lisaks uurimisküsimustele püstitati ka kaks hüpoteesi:

- 1) Paljud ettevõtteid ei pea vara väärtuse hindamisele tähelepanu pööramist vajalikuks.
- 2) Paljud ettevõtteid ei vii läbi vara väärtuse testi vähemalt kord aastas.

Vara väärtuse nõuete täitmist kontrolliti küsimustiku abil. Küsitlusest selgus, et 100% vastanutest kasutavad lineaarset meetodit ja seda tõenäoliselt selle lihtsuse tõttu, kuigi RTJ 5 soovitab kaaluda teisi meetodeid, kui need on sobivamad. Vastajate arvates on vara väärtuse test pigem ebaoluline, andes keskmiseks hinnanguks viie palli skaalal 2,22. Selgus, et üle poole vastajatest ei ole vara väärtuse testi läbi viinud ning suurem osa nendest, kes on seda läbi viinud, on teinud seda vastavalt vajadusele. Enim viiakse vara väärtuse testi läbi masinate ja seadmete osas ning peamiseks tunnuseks, mis viitab vara väärtuse langusele, on küsimustiku vastuste põhjal vara füüsilise seisundi järsk halvenemine. 64% juhtudel kui on vara väärtuse test läbi viidud, on ka vara alla hinnatud. Allahinnatud materiaalse põhivara klass on enamasti masinad ja seadmed. Selgus ka, et vara väärtuse testis on 86% juhul kaetavaks väärtuseks olnud vara kasutusväärtus. Kinnitust leidsid mõlemad hüpoteesid, sest vastajate jaoks on vara väärtuse test pigem ebaoluline ning üle poolte vastanutest pole vara väärtuse testi läbi viinud. Samuti selgus küsitlusest, et vaid 17% vastanutest viivad kord aastas vara väärtuse testi läbi.

Teabe avalikustamise nõutelevastavust uuriti ettevõtete majandusaasta aruannete abil. Valimis oli 20 ettevõtet, kellest 5 olid keskmise suurusega ning 15 suurettevõtteid. Kõik ettevõtteid avalikustasid amortisatsioonimäärad, soetusmaksumuse, akumuleeritud kulumi ja jääkmaksumuse perioodi alguses ja lõpus ning amortisatsioonikulu. Üks ettevõtte ei avalikustanud amortisatsioonimeetodit, kuid kõik ülejäänud kasutavad lineaarset meetodit. Ühelgi ettevõttel ei olnud lisandumisi äriühenduste kaudu ega varasemate allahindluste tühistamisi. Valimisse sattus kaks ettevõtet, kes avalikustasid vara väärtuse languse ent ei olnud avalikustanud RTJ-is 15 nõutud lisainformatsiooni

Autor on seisukohal, kui oleks nõutud teabe avalikustamine vara väärtuse langusele viitavate märkide hindamisest, siis oleks aruande tarbijal rohkem selgust. Uuringus analüüsitud aruannete

puhul tuleb usaldada standardset lauset aruandes, mis väidab, et vara väärtuse langusele viitavaid märke hinnatakse igal aruandekuupäeval.

Töö teemat on võimalik edasi arendada mitmel viisil. Esiteks on võimalik suurendada valimeid, et uuringu tulemusi saaks üldistada. Samuti on võimalik vara väärtuse hindamise nõuete täitmist uurida erinevate varagruppide lõikes, näiteks immateriaalne põhivara ja kinnisvarainvesteeringud.

SUMMARY

EVALUATION OF THE VALUE OF TANGIBLE ASSETS IN COMPANIES IMPLEMENTING ESTONIAN FINANCIAL REPORTING STANDARD

Maarja Kampus

Depending on the field of business of a company, tangible assets can make up most of the assets in a company's balance. A production company earns money thanks to their tangible assets, with which they can produce their products. Non-compliant reporting might materially impact the presentation of the entity's financial position, which can mislead the consumer of the financial statement.

The author of this thesis is not aware of any research done in regards with entities' opinions on the importance of the impairment test and how often the impairment test is conducted. Author also wishes to find out what information entities publish in the fixed assets note.

The aim of this thesis is to find out if the reporting and publishing information in regards with the value of assets is compliant with the Estonian Financial Reporting Standard (EFRS) RTJ 5 and RTJ 15.

There are two research questions in this thesis:

- 1) Which RTJ 5 requirements and recommendations are met by entities?
- 2) Which of the RTJ 15 required information do companies publish in regards with fixed assets and which information do they leave unpublished?

There are two hypotheses in this thesis:

- 1) Many entities do not think it is necessary to turn attentiveness to the impairment test.
- 2) Many entities do not conduct the impairment test at least once a year.

The research is done with two methods. First, there will be a questionnaire that is answered by accountants, secondly the author will perform a comparative analysis on the annual reports of 20 companies. The theoretical part of the thesis is written based on international accounting standards IFRS and IFRS for SMEs and the Estonian Financial Reporting Standard, numerous articles on fixed assets and the annual reports of 20 entities.

There are many definitions of tangible assets, but they are all materially the same. They all state that tangible assets are assets that are used for a longer period of time, mostly more than a year and they are used in the production of goods or supply of services. Property, plant and equipment must have a physical form and the principle of importance must be kept in mind when first accounting for tangible assets.

Accounting is regulated with the standards and it is important to understand and follow them. This thesis introduced IFRS, IFRS for SMEs and EFRS. IFRS for SMEs was published in 2009 and it is the simplified version of IFRS, meant for small and medium entities. The EFRS is based on IFRS for SMEs since 2013, before that it was based on IFRS.

The thesis revealed that in some respects, RTJ 5 is not based on IFRS nor IFRS for SMEs. Both IAS 16 and the current version of IFRS for SMEs give the user a choice between the cost model and revaluation model for measurement after recognition. However, RTJ 5 only allows cost method, which is based on the 2009. version of IFRS for SMEs which is no longer valid.

The first research question was researched with a questionnaire. The results showed that 100% of the respondents use the linear amortization method, most likely due to its simplicity, although RTJ 5 suggests considering other methods if they are more appropriate. Respondents thought that the asset value test was immaterial, giving its importance an average rating of 2.22 out of five. It turned out that more than half of the respondents have not carried out the impairment test and most of who have, have performed it when needed. The impairment test is mostly carried out on machinery and equipment and the main indicator that indicates the need to carry out an impairment test, is the deterioration of the physical condition of the asset. 64% of the respondents who have carried out the impairment test have also recorded an impairment loss. In most of the cases it is machinery and equipment that had been impaired. Both hypotheses were confirmed, because the respondents think that the impairment test is immaterial and more than half of the respondents had not carried

out an impairment test. The questionnaire also showed that only 17% of the respondents carry out the impairment test annually.

Compliance with disclosure requirements was researched with the annual reports of the companies. There were 20 companies in the sample, of which five were medium-sized and 15 large companies. All companies disclosed depreciation rates, cost, accumulated depreciation and residual value in the beginning and end of the period and depreciation expense. One company did not disclose the depreciaton method, but all others use the straight-line method. None of the companies had any additions through business combinations nor reversed impairment losses. There were two companies in the sample that disclosed the impairment of the assets, but none of the additional information about the impairment test required by RTJ 15.

Overall the author thinks that if there were a requirement that requires the entities to disclose whether they that they have revaluated the assessments and what conclusion they came to, it would be much clearer to the user of the report. There was a standard sentence in the analyzed reports that the user has to trust, which states that signs of impairment are assessed at each reporting date.

The topic of this thesis can be further developed in many ways. Firstly, it is possible to increase the sample size so that the results of the research can be generalized. It is also possible to research the compliance of requirements regarding asset valuation for different asset groups such as intangible assets and investment property.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

Alarmtec AS majandusaasta aruanne 2017.

All Media Eesti AS majandusaasta aruanne 2017.

ALSO Eesti OÜ majandusaasta aruanne 2017.

Alver, J., & Alver, L. (2017). *Finantsarvestus*. Tallinn: Deebet.

Alver, L., Alver, J., & Talpas, L. (2014). Implementation of IFRSs and IFRS for SMEs: the case of Estonia . *Accounting and Management Information Systems*, Vol. 13, No. 2, 236-258.

Amiraslani, H., Iatridis, G. E., & Pope, P. F. (2013). *Accounting for asset impairment: a test for IFRS compliance across Europe*. London.

André, P., Dionysiou, D., & Tsalavoutas, I. (2017). Mandated disclosures under IAS 36 Impairment of Assets and IAS 38 Intangible Assets: value relevance and impact on analysts' forecasts. *Applied Economics*, Vol. 50, No. 7, 707-725.

Balbiino AS majandusaasta aruanne 2017.

Changes in Estonian Legal Framework and Practices of Accounting and Auditing during 2004-2014. Rahandusministeerium, & PricewaterhouseCoopers. (2016). Tallinn: Rahandusministeerium.

Coca-Cola HBC Eesti AS majandusaasta aruanne 2017.

Coop Kaubanduse AS majandusaasta aruanne 2017.

Diehl, K. A. (2010). Scandinavia v. the Baltic: Whose Trend in Financial Statements Reporting of Property, Plant, and Equipment Will Prevail, and What Are the Strategic Consequences? *Sisteminai Tyrmai*, Vol. 56, 22; 29.

Ensto Ensek AS majandusaasta aruanne 2017.

Ericsson Eesti AS majandusaasta aruanne 2017.

Fazer Eesti AS majandusaasta aruanne 2017.

Fernandes, J. S., Gonçalves, C., Guerreiro, C., & Pereira, L. N. (April/June 2016. a.). Impairment losses: causes and impacts. *Review of Business Management*, Vol. 18, No. 60, lk 305-318.

Gassen, J. (2017). The effect of IFRS for SMEs on the financial reporting environment of private

- firms: An exploratory interview study. *Accounting and Business Research*. Berlin.
- Havi Logistics OÜ majandusaasta aruanne 2017.
- Hilding Anders Baltic AS majandusaasta aruanne 2017.
- Inchcape Motors Estonia AS majandusaasta aruanne 2017.
- International Accounting Standard 1 – Presentation of Financial Statements*. The IFRS Foundation. Kättesaadav: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-1-presentation-of-financial-statements/>
- International Accounting Standard 16 – Property, Plant and Equipment*. The IFRS Foundation. Kättesaadav: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-16-property-plant-and-equipment/>
- International Accounting Standard 36 – Impairment of Assets*. The IFRS Foundation. Kättesaadav: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-36-impairment-of-assets/>
- International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities. (2009). The IFRS Foundation. Kättesaadav: <http://eifrs.ifrs.org/eifrs/sme/en/IFRSforSMEs2009.pdf>
- International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities. (2015). The IFRS Foundation. Kättesaadav: http://eifrs.ifrs.org/eifrs/sme/en/IFRS%20for%20SMEs_Standard_2015.pdf
- Kesko Senukai Estonia AS majandusaasta aruanne 2017.
- Kieso, D. E., Weygandt, J. J., & Warfield, T. D. (2018). *Intermediate Accounting: IFRS Edition*. Singapore: Wiley.
- Konekesko AS majandusaasta aruanne 2017.
- Kulikova, L. I., Druzhilovskaya, T. U., & Druzhilovskaya, E. S. (2018). Challenges of the Practical Application of International Accounting Standard on Property, Plant and Equipment by Russian Companies. *Journal of Engineering and Applied Sciences*, Vol. 13, No. 3, 569-574.
- Magnetic MRO AS majandusaasta aruanne 2017.
- Magnum Veterinaaria AS majandusaasta aruanne 2017.
- Mazzi, F., Liberatore, G., & Tsalavoutas, I. (2016). Insights on CFOs' Perceptions about Impairment Testing Under IAS 36. *Accounting in Europe*, Vol. 13, No. 3, 353-379.
- Minimizing regulatory burden for SMEs Adapting EU regulation to the needs of micro-enterprises*. European Commission. (2011). Brüssel. Kättesaadav: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2011/EN/1-2011-803-EN-F1-1.Pdf>

Nõmper, K.-A. (2010). *Väikeettevõtete finantsaruandluses puhuvad uued tuuled*. Kasutamise kuupäev: 26.04 2019. a., allikas http://www.roedl.net/fileadmin/user_upload/Roedl_Estonia/misc/2010.09%20v2ikeettev6tete_finantsaruandluses_uued_tuuled.pdf

Perek, A. A., & Esen, Ö. M. (2016). The Revaluation Model and its Effects on Financial Statements: An Examination on BIST 100 Companies. *The Journal of Knowledge Economy & Knowledge Management*, Vol. 11 (Spring), 29-45.

Property, plant, equipment and other assets. PricewaterhouseCoopers. (2017). Kättesaadav: <https://www.pwc.com/us/en/cfodirect/assets/pdf/accounting-guides/property-plant-equipment-accounting-guide.pdf>

Raamatupidamise Toimkonna juhend nr 5 – Materiaalne ja immateriaalne põhivara. RT I, 23.12.2017, 54

Raamatupidamise Toimkonna juhend nr 15 – Lisades avalikustatav informatsioon. RT I, 23.12.2017, 54

Saint-Gobain Glass Estonia SE majandusaasta aruanne 2017.

Similarities and differences. A comparison of 'full IFRS' and IFRS for SMEs. PricewaterhouseCoopers. (2009). The Netherlands. Kättesaadav: https://www.pwc.com/gx/en/ifrs-reporting/pdf/sims_diffs_ifrs_smes.pdf

Tiron Tudor, A., & Muşiu, A. (2008). Pro and Contra Opinions Regarding a SME Accounting Standard. *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica*, Vol. 1, lk 1-9.

Tridens AS majandusaasta aruanne 2017.

Volvo Estonia OÜ majandusaasta aruanne 2017.

Zdobnõh, S. (3. detsember 2008. a.). *Materiaalne põhivara*. Kasutamise kuupäev: aprill 2019. a., allikas Raamatupidamis- ja õigusuudisteveeb: <https://www.rup.ee/raamatupidamine/artiklid/materiaalne-p-hivara>

LISAD

Lisa 1. Avalikustamise nõuete võrdlus IFRS for SMEs ja RTJ 15 vahel

IFRS for SMEs	RTJ 15
<p>17.31 Ettevõtte peab avalikustama järgmise informatsiooni iga materiaalse põhivara klassi kohta:</p> <p>a) bilansilise brutomaksumuse määramiseks kasutatud mõõtmispõhimõtted;</p> <p>b) kasutatud amortisatsioonimeetodid;</p> <p>c) kasulikud eluead või amortisatsioonimäärad;</p> <p>d) bilansiline jääkmaksumus ja akumuleeritud kulum perioodi alguses ja lõpus;</p> <p>e) Muutuste analüüs, kus tuleb esitada perioodi jooksul toimunud lisandumised, müügid, lisandumised läbi äriühenduste, ümberhindlusest tulenevad muutused ja väärtuse langusest tulenevad allahindlused ning nende tühistamine, amortisatsioon ning muud muutused. Muutuste analüüsi ei pea esitama võrdlusperioodi kohta.</p> <p>17. 32 Ettevõtte peab avalikustama ka</p> <p>a) “piiratud omandiõigusega või kohustiste katteks panditud materiaalse põhivara olemasolu ja bilansilised maksumused;</p> <p>(b) materiaalse põhivara omandamiseks võetud lepinguliste siduvate kohustuste summa.”</p> <p>17.33. Juhul kui materiaalsel põhivara kajastatakse ümberhindluse meetodil, tuleb avalikustada:</p> <p>a) ümberhindluse jõustumise kuupäev;</p> <p>b) kas kasutati sõltumatut hindajat;</p> <p>c) meetodid ja olulised eeldused, mida kasutati õiglase väärtuse hindamisel</p> <p>d) iga ümberhinnatud materiaalse põhivara klassi bilansiline maksumus, juhul kui vara oleks kajastatud soetusmaksumuse meetodil;</p> <p>e) ümberhindluse ülejääk, mis näitab perioodi muutust ja bilansi jaotamise piiranguid aktsionäridele.</p>	<p>33. "Kõikide materiaalsete ja immateriaalsete põhivara gruppide (sh firmaväärtus eraldi) kohta avalikustatakse aastaaruandes nende amortiseerimisel kasutatavad amortisatsioonimeetodid ja - määrad (või kasulikud eluead) ning jääkmaksumuste muutuse analüüs, sh:</p> <p>(a) soetusmaksumus, akumuleeritud kulum ja jääkmaksumus perioodi alguses;</p> <p>(b) ostud ja parendused perioodi jooksul, sh eraldi tuuakse välja kapitaliseeritud laenukasutuse kulutused, kui ettevõtte on valinud vastava arvestuspõhimõtte;</p> <p>(c) lisandumised äriühenduste kaudu;</p> <p>(d) amortisatsioonikulu;</p> <p>(e) allahindlused väärtuse languse tõttu;</p> <p>(f) varasemate allahindluste tühistamised;</p> <p>(g) müügid;</p> <p>(h) ümberliigitamised;</p> <p>(i) muud muutused;</p> <p>(j) soetusmaksumus, akumuleeritud kulum ja jääkmaksumus perioodi lõpus.</p> <p>Jääkmaksumuste muutuse analüüsi ei pea esitama võrdlusperioodi kohta."</p>

Lisa 2. Majandusaasta aruannete analüüsi valimisse sattunud ettevõtete nimekiri

Valimisse sattusid Kesko Senukai Estonia AS, Saint-Gobain Glass Estonia SE, Havi Logistics OÜ, Alarmtec AS, Magnum Veterinaaria AS, Ensto Ensek AS, All Media Eesti AS, Magnetic MRO AS, Fazer Eesti AS, ALSO Eesti OÜ, Volvo Estonia OÜ, Konekesko AS, Tridens AS, Ericsson Eesti AS, Balbiino AS, Hilding Anders Baltic AS, Inchcape Motors Estonia AS, Coop Kaubanduse AS ning Coca-Cola HBC Eesti AS.

Lisa 3. Küsimustik

1. Teie ettevõtte bilansimaht eelmise majandusaasta järgi on
 - Kuni 175 000 eurot
 - 175 000 – 4 000 000 eurot
 - 4 000 000 – 20 000 000 eurot
 - Suurem kui 20 000 000 eurot
2. Teie ettevõtte müügitulu eelmise majandusaasta järgi on
 - Kuni 50 000 eurot
 - 50 000 – 8 000 000 eurot
 - 8 000 000 – 40 000 000 eurot
 - Suurem kui 40 000 000 eurot
3. Teie ettevõtte keskmine töötajate arv eelmise majandusaasta järgi on
 - Kuni 50 töötajat
 - 50 – 250 töötajat
 - Rohkem kui 250 töötajat
4. Teie ettevõtte kasutab
 - Eesti finantsaruandluse standardit
 - Rahvusvahelist standardit IFRS
5. Ettevõtte tegevusvaldkond (EMTAK 2008)
 - Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük
 - Mäetööstus
 - Töötlev tööstus
 - Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine
 - Veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus
 - Ehitus
 - Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont
 - Veondus ja laondus
 - Majutus ja toitlustus
 - Info ja side
 - Finants- ja kindlustustegevus
 - Kinnisvaraala tegevus
 - Kutse-, teadus- ja tehnikaala tegevus
 - Haldus- ja abitegevused
 - Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus
 - Haridus
 - Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne
 - Kunst, meelelahutus ja vaba aeg
 - Muud teenindavad tegevused
 - Kodumajapidamiste kui tööandjate tegevus; kodumajapidamiste oma tarbeks mõeldud eristamata kaupade tootmine ja teenuste osutamine
 - Eksterritoriaalsete organisatsioonide ja üksuste tegevus
 - Muu (täpsustage)

6. Teie ettevõtte bilansis
 - On materiaalseid põhivarasid
 - Ei ole materiaalseid põhivarasid

kui ei, siis küsitlus läbi, kui jah, läheb edasi

7. Teie ettevõttes kasutatakse materiaalse põhivara amortisatsioonimeetodina
 - Lineaarset meetodit
 - Kahaneva jäägi meetodit
 - Tootmisühiku meetodit

Soovi korral põhjendage eelmise küsimuse vastust:

8. Teie jaoks on vara väärtuse test

Väheoluline 1 2 3 4 5 Väga oluline

Soovi korral põhjendage eelmise küsimuse vastust:

9. Teie ettevõttes viiakse läbi vara väärtuse testi

- Kord aastas
- Kord paari aasta tagant
- Ei ole läbi viinud
- Muu (täpsustage)

Soovi korral põhjendage eelmise küsimuse vastust:

kui ei ole vara väärtuse testi läbi viinud, siis küsitlus läbi, kui jah, läheb edasi

10. Juhul kui olete läbi viinud vara väärtuse testi, milline(sed) tunnus(ed) võimalikust vara väärtuse langusest esines(id)? (RTJ 5 p 54)

- Vara turuväärtus on langenud oluliselt kiiremini kui aja möödumise või vara tavapärase kasutamise tulemusena võiks eeldada.
- Üldine majanduskeskkond ja turusituatsioon on halvenenud, mistõttu on tõenäoline, et varast genereeritav rahavoog/tulu väheneb.
- Turu intressimäärad on tõusnud, mistõttu varade kasutusväärtuse arvutamisel kasutatav diskontomäär on tõusnud ja vara kasutusväärtus langenud.
- Ettevõtte netovara väärtus on suurem ettevõtte hinnangulisest õiglasest väärtusest.
- Varade füüsiline seisund on järsult halvenenud.
- Varast või varade grupist saadavad tulud on väiksemad planeeritust.
- Ettevõtte kavatses lõpetada mõningaid tegevusvaldkondi või sulgeda mõningaid osakondi või müüa varasid planeeritust varem.
- Muu (täpsustage)

Lisa 3 järg

11. Vara väärtuse testi on läbi viidud järgnevate materiaalse põhivara liikide osas

- Maa
- Masinad ja seadmed
- Hooned
- Muu (täpsustage)

12. Olete pidanud vara väärtuse testi tulemusena vara alla hindama

- Jah
- Ei

kui ei, siis küsitlus läbi, kui jah, siis jätkub

13. Kui suures ulatuses olete vara maksumust alla hinnanud?

Avatud küsimus

14. Mis liiki materiaalse põhivara maksumust on Teie ettevõtte alla hinnanud?

- Maa
- Masinad ja seadmed
- Hooned
- Muu (täpsustage)

15. Kui materiaalse põhivara maksumus on kord alla hinnatud, kas järgnevatel aastatel on mõeldud allahindluse korrigeerimisele?

- Jah
- Ei

Soovi korral põhjendage eelmise küsimuse vastust:

16. Kas olete sel juhul allahindlust korrigeerinud?

- Jah
- Ei

Soovi korral põhjendage eelmise küsimuse vastust:

17. Kui materiaalse põhivara maksumust on alla hinnatud, siis kaetav väärtus on olnud

- kasutusväärtus
- õiglane väärtus (miinus müügikulutused)

Soovi korral põhjendage eelmise küsimuse vastust:

18. Kuidas on leitud kasutusväärtuse arvutamiseks vajalik diskontomäär?

Lisa 4. Küsimustikule vastanute taustinfo

Küsitlusele vastanud ettevõtete suurus	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vastanute koguarvust
Väike	15	58%
Keskmine	4	15%
Suur	7	27%

Allikas: Autori koostatud

Ettevõtte tegevusvaldkond	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vastanute koguarvust
Kinnisvaraalaane tegevus	3	12%
Kutse-, teadus- ja tehnikaalaane tegevus	1	4%
Muud teenindavad tegevused	5	19%
Haldus- ja abitegevused	1	4%
Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont	3	12%
Ehitus	6	23%
Haridus	1	4%
Majutus ja toitlustus	2	8%
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	1	4%
Töötlev tööstus	2	8%
Veondus ja laondus	1	4%

Allikas: Autori koostatud

Kasutuselolev standard	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vastanute koguarvust
Eesti finantsaruandluse standard	25	96%
IFRS	1	4%

Allikas: Autori koostatud

Lisa 5. Majandusaasta aruannete analüüsi valimisse sattunud ettevõtete majandusaasta aruannetes avalikustatud informatsioon

Tulemused kogu valimi kohta:

Avalikustamise nõuded (RTJ 15)	Avalikustatud	Avalikustamise protsent koguvalemist	Ei ole avalikustatud	Mitteavalikustamise protsent koguvalemist
Amortisatsioonimäärad	20	100%	0	0%
Amortisatsioonimeetod - lineaarne	19	95%	1	5%
(a) soetusmaksumus, akumulieeritud kulum ja jääkmaksumus perioodi alguses;	20	100%	0	0%
(b) ostud ja parendused perioodi jooksul, sh eraldi tuuakse välja kapitaliseeritud laenukasutuse kulutused, kui ettevõtte on valinud vastava arvestuspõhimõtte;	20	100%	0	0%
(c) lisandumised äriühenduste kaudu;	0	0%	20	100%
(d) amortisatsioonikulu;	20	100%	0	0%
(e) allahindlused väärtuse languse tõttu;	2	10%	18	90%
(f) varasemate allahindluste tühistamised;	0	0%	20	100%
(g) müügid;	13	65%	7	35%
(h) ümberliigitamised;	5	25%	15	75%
(i) muud muutused;	5	25%	15	75%
(j) soetusmaksumus, akumulieeritud kulum ja jääkmaksumus perioodi lõpus.	20	100%	0	0%

Allikas: Autori koostatud, aluseks autori koostatud tabel, kättesaadav: <https://bit.ly/2YBJauf>

Tulemused suurettevõtete kohta:

Avalikustamise nõuded (RTJ 15)	Avalikustatud	Avalikustamise protsent koguvalemist	Ei ole avalikustatud	Mitteavalikustamise protsent koguvalemist
Amortisatsioonimeetodid	14	93%	1	7%
Amortisatsioonimäärad	15	100%	0	0%
(a) soetusmaksumus, akumulieeritud kulum ja jääkmaksumus perioodi alguses;	15	100%	0	0%
(b) ostud ja parendused perioodi jooksul, sh eraldi tuuakse välja kapitaliseeritud laenukasutuse kulutused, kui ettevõtte on valinud vastava arvestuspõhimõtte;	15	100%	0	0%
(c) lisandumised äriühenduste kaudu;	0	0%	15	100%
(d) amortisatsioonikulu;	15	100%	0	0%
(e) allahindlused väärtuse languse tõttu;	2	13%	13	87%
(f) varasemate allahindluste tühistamised;	0	0%	15	100%
(g) müügid;	10	67%	5	33%
(h) ümberliigitamised;	5	33%	10	67%
(i) muud muutused;	3	20%	12	80%
(j) soetusmaksumus, akumulieeritud kulum ja jääkmaksumus perioodi lõpus.	15	100%	0	0%

Allikas: Autori koostatud, aluseks autori koostatud tabel, kättesaadav: <https://bit.ly/2YBJauf>

Lisa 5 järg

Tulemused keskmise suurusega ettevõtete kohta:

Avalikustamise nõuded (RTJ 15)	Avalikustatud	Avalikustamise protsent koguvalemist	Ei ole avalikustatud	Mitteavalikustamise protsent koguvalemist
Amortisatsioonimeetodid	5	100%	0	0%
Amortisatsioonimäärad	5	100%	0	0%
(a) soetusmaksumus, akumuleeritud kulum ja jääkmaksumus perioodi alguses;	5	100%	0	0%
(b) ostud ja parendused perioodi jooksul, sh eraldi tuuakse välja kapitaliseeritud laenukasutuse kulutused, kui ettevõtte on valinud vastava arvestuspõhimõtte;	5	100%	0	0%
(c) lisandumised äriühenduste kaudu;	0	0%	5	100%
(d) amortisatsioonikulu;	5	100%	0	0%
(e) allahindlused väärtuse languse tõttu;	0	0%	5	100%
(f) varasemate allahindluste tühistamised;	0	0%	5	100%
(g) müügid;	3	60%	2	40%
(h) ümberliigitamised;	0	0%	5	100%
(i) muud muutused;	2	40%	3	60%
(j) soetusmaksumus, akumuleeritud kulum ja jääkmaksumus perioodi lõpus.	5	100%	0	0%

Allikas: Autori koostatud, aluseks autori koostatud tabel, kättesaadav: <https://bit.ly/2YBJauf>

Valimisse sattunud ettevõtete otsus avalikustada amortisatsioonimäärad või vara kasulikud eluead protsentuaalselt:

Avalikustatud:	Ettevõtete arv	Osatähtsus kogu valimist
Amortisatsioonimäärad	3	15%
Vara kasulik eluiga	17	85%

Allikas: Autori koostatud, aluseks autori koostatud tabel, kättesaadav: <https://bit.ly/2YBJauf>

Oluliste allahindluste kohta avalikustatud informatsioon:

Aruandeperioodil läbiviidud oluliste allahindluste kohta avalikustatakse: (RTJ 15)	Avalikustatud	Osatähtsus allahindluse avalikustatud ettevõtete koguarvust	Ei avalikustatud	Osatähtsus allahindluse avalikustatud ettevõtete koguarvust
(a) alla hinnatud vara või varade grupi kirjeldus;	0	0%	2	100%
(b) kas allahindlus tugines õiglasel väärtusel (miinus müügikulutused) või kasutusväärtusel;	0	0%	2	100%
(c) kaetava väärtuse leidmisel kasutatud meetodid ja olulised eeldused (sh diskontomäär juhul, kui allahindlus tugines kasutusväärtusel).	0	0%	2	100%

Allikas: Autori koostatud, aluseks autori koostatud tabel, kättesaadav: <https://bit.ly/2YBJauf>

Lisa 6. Küsitluse tulemused: materiaalseste põhivarade esinemine bilansis ning valitud amortisatsioonimeetod

Vastanute bilansis materiaalseste põhivarade esinemine protsentuaalselt:

Vastanute ettevõtete bilansis:	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vastanute koguarvust
on materiaalseid põhivarasid	23	88%
ei ole materiaalseid põhivarasid	3	12%

Allikas: Autori koostatud

Ettevõtete poolt kasutatav amortisatsioonimeetod:

Kasutatav amortisatsioonimeetod	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus materiaalseid põhivarasid omavate ettevõtete arvust
Lineaarne	23	100%

Allikas: Autori koostatud

Lisamärkus: Üks vastaja täpsustas, et kasutab lineaarset meetodit selle lihtsuse tõttu.

Lisa 7. Küsitluse tulemused: hinnang vara väärtuse testi olulisusele

Hinnang vara väärtuse testi olulisusele	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus materiaalseid põhivarasid omavate ettevõtete arvust
Väheoluline 1	3	13%
2	13	57%
3	6	26%
4	1	4%
Väga oluline 5	0	0%

Allikas: Autori koostatud

Keskmine hinnang 2,22.

Lisamärkus: Vastust põhjendas kolm vastajat, üks märkis, et nende bilansis ei ole olulisi varasid, üks ei ole kunagi vara väärtuse testi kasutanud ning üks on riigieelarveline asutus ja lähtume raamatupidamise sise-eeskirjas vara gruppidele määratud amortisatsiooni perioodidest.

Lisa 8. Küsitluse tulemused: vara väärtuse testi läbiviimise sagedus

Vara väärtuse testi läbiviimise sagedus	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus materiaalseid põhivarasid omavate ettevõtete arvust
Ei ole läbi viinud	12	52%
Kord aastas	4	17%
Kord paari aasta tagant	2	9%
Muu	5	22%

Allikas: Autori koostatud

Lisamärkus: muu valinud tõid 4 korral välja, et viivad väärtuse testi läbi vastavalt vajadusele ning üks, et on mõni aasta tagasi vara väärtuse testi läbi viinud, aga iga-aastaselt seda ei tee.

Kord paari aasta tagant valinud vastajatest üks täpsustas, et viivad väärtuse testi läbi juhul, kui juhtkond on tähele pannud märke, mis viitavad langusele.

Kord aastas valinud vastajate seast üks täpsustas, et nende ettevõtte hindab inventuuri käigus vara edasist kasutust ning vajadusel kannavad selle maha.

Lisa 9. Küsitluse tulemused: esinenud tunnused võimalikust vara väärtuse langusest

Esinenud tunnused võimalikust vara väärtuse langusest	Vastuste arv	Vastuste osatähtsus vara väärtuse testi läbi viinud vastajate arvust
Varade füüsiline seisund on järsult halvenenud	7	64%
Ettevõtte kavatses lõpetada mõningaid tegevusvaldkondi või sulgeda mõningaid osakondi või müüa varasid planeeritust varem	4	36%
Vara turuväärtus on langenud oluliselt kiiremini kui aja möödumise või vara tavapärase kasutamise tulemusena võiks eeldada	2	18%
Varast või varade grupist saadavad tulud on väiksemad planeeritust	2	18%
Ei esinenud vara väärtuse languse tunnuseid	1	9%

Allikas: Autori koostatud

Lisa 10. Küsitluse tulemused: varaklassid, mille osas viidi läbi väärtuse test ning vara väärtuse testi tulemus

Varaklass, mille osas viis ettevõtte läbi vara väärtuse testi:

Varaklass, mille osas vara väärtuse test läbi viidi	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vara väärtuse testi läbi viinud ettevõtete arvust
Masinad ja seadmed	8	73%
Hooned	2	18%
Maa	1	9%

Allikas: Autori koostatud

Kas vara väärtuse testi tulemusena oli vaja vara alla hinnata:

Kas vara väärtuse testi tulemusena on vara alla hinnatud	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vara väärtuse testi läbi viinud ettevõtete arvust
Jah	7	64%
Ei	4	36%

Allikas: Autori koostatud

Kui suures osas (eurodes) hinnati vara alla:

Vara allahindluse ulatus
5000
alla 5000
4000
3500
4600
30000
ei mäleta enam

Allikas: Autori koostatud

Alla hinnatud materiaalse põhivara liik

Alla hinnatud materiaalse põhivara liik	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vara alla hinnatud ettevõtete arvust
Masinad ja seadmed	6	86%
Hooned	1	14%
Maa	0	0%

Allikas: Autori koostatud

Lisa 11. Küsitluse tulemused: allahindluse korrigeerimine

Kas vara väärtuse testi tõttu tehtud allahindluse korrigeerimisele on järgnevatel aastatel mõeldud:

Kas allahindluse korrigeerimisele on mõeldud	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vara alla hinnanud ettevõtete arvust
Jah	2	29%
Ei	5	71%

Allikas: Autori koostatud

Juhul kui sellele on mõeldud, kas allahindlust on korrigeeritud:

Kas sel juhul on ka korrigeeritud	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus allahindluse korrigeerimisele mõelnud vastanute arvust
Jah	1	50%
Ei	1	50%

Allikas: Autori koostatud

Lisa 12. Küsitluse tulemused: kaetav väärtus

Vara väärtuse testis on kaetavaks väärtuseks olnud:

Kaetav väärtus on olnud	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vara alla hinnatud ettevõtete arvust
Kasutusväärtus	6	86%
Õiglane väärtus (miinus müügikulutused)	1	14%

Allikas: Autori koostatud

Uuriti ka, kuidas on leitud kasutusväärtuse arvutamiseks vajalik diskontomäär. Sellele küsimusele vastas kaks inimest:

- 1) „Diskontomäära ei ole leitud, on hinnatud alla (maha kantud) jääkmaksumuses
- 2) „Ettevõtte jaoks rahaliste vahendiste hankimise hind”